Массе а мехкий пролетареш, вlашаlхкхеташ!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьла 1923 шера дена • ШОАТТА, 15 март, 1975 шу. • № 32 (5478). • Мах 2 кап.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА V ПЛЕНУМ

Селхан парте обкома заседанийн зале хилар КПСС Нохч-ГIалгIайн обкома V пленум.

Пленума дийцар «Областной партийни организаце партийн документаш хувцара итогаш». Цу хьокъехь доклад бир КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

Доклад дийцарх преней хьахьалийн дир Ю. В. Кузнецова — парте Октябрьски райкома хьалхарча секретара, А. М. Катинова — Г. Акриева цIерагIча назрановски «Электроинструмент» заводан дешалахоча, Г. Т. [illegible] — парте Веденски райкома хьалхарча секретара, Ю. В. [illegible] — Грозненски мехкадьтта института паркома секретара, Т. Д. Алханова — Шалински районерча XX партсъезда цIерагIча колхоза председатела, Л. И. [illegible] — Наурски районерча «Победа» яхача винсовхоза бригадира, Ю. В. Сухарукова — парте Грозненски райкома хьалхарча секретара, М. М. Сулеева — Ачхой-Мартановски районерча «Самашкинский» совхоза бригадира помощника, Т. У. Махмудхаджиевас — ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара, А. Б. Алупшенкова — СПКБ опытни «Нефтегазпромавтоматика» заводан слесара, С. М. Магомадова — парте Старопромысловски райкома хьалхарча секретара, Н. А. Юшкова — Шелковской районерча «Коминтерн» совхоза паркома секретара.

Дийнача дешах богIаш бола тоцам хIиттийнар пленумо.

Пленума балхах йолча отчета кепатохаргья.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага

Оаха, Нохч-ГIалгIайн АССР къахьегамхой вукхарий торжественни собране дIайа дешаршца, гIаддаха дегий йодала а чIоагIа гIоздамий а доаш тIаьйхар тха республикана 1974 шера, пятилетка къоастамбеча шера юрта бовхама болхлоша делаьча Ерригроссийски социалистически яхье даьккхий толамаш вехарах РСФСР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара кара тела ЦIе Байракх елар.

Нохч-ГIалгIай Автономни Республикий юртбахамерча къахьегарашта, беррига къахьегамхошта карагIдамецчун дуттал боккха мах бар республикана экономикен культурен дегIайоалора, къахьегамхой вахара материальни культурни боарам лакхбора Коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретара моцкъоста Леонид Ильич Брежнева ше хаддаза вас санна боахе ер доаргI оаха, хIаьта из боккъон кхоллаш дег тIара дIайха барт а оаха.

1974 шера чоалханеча хоттама хьаьлийна во боадам маттийн къуген культурай лъувкъам хьал а кхеба, цуьнар республикерча колхозашца совхозашца, дукхагIа дьаьккхад хьалх, шура, фунш, тIехкхоачашьнай пачхьалкхенга лаьттанашхарейн хьайбашкарейн бола продукташ бакхара мах. Уж толамаш дахаи гIо дьад шерра социалистически ях боаржаро, дIаьхаенаьча гоазалом юртбахамерча къахьегамхой гIулакх творчески дехкарош. Республикерча беррига къахьегамхоша церна дьача доккхача чIоактоам. хьалхашка дотта дехьар кхоачашдара тIаберзабь партийни, советски, профсоюзни, комсомольски юртбоахама органашна бача политически баьхо. Къахьегамхой [illegible] КПСС ЦК партбоахам (1965 ш.) исторически Пленумо дархьара парте аграрни политика а сайнийдар-[illegible].

Коммунистически [illegible] хача безамаш цуьна боарам боккхий чIоагIа муъIахьа хиларен уъллах безиль ба юрта боахаме къахьегарош Нохч-ГIалгIайчен беррига къахьегамхой, шоай деррига низашка творчески хьинари дIатеш цар коммунизм хьалъаьле гIулакхъ. тIагIоертта къоаста лаьттабу 1975 шера задани кхочушдеш тIехкхоачаш ер а ийсагIа пятилетка тIаьлаче чакхъэккхар а духьа.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеша, КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага дьача Кхайкарала шеи а дуьл, пятилетка чакхйоалача шера доккхагIоала, социалистически декхараш тIайщах республикерча къахьегамхоша, шерра ях боаржаьй чурча кхоачашеш пайда дикагIа ишар дуьхьа, производства ерригача участкашка [illegible] хьокхамаш лакхаре боал тоабаро духьа, производства эффективность лакхъяр дуьхьа. 1975 шера Дьахенна плана совгIа 22 миллион сомий мехка промышленни продукци ела, 810 эзар тонна хьат дакхха ьшца денхар тIайхад республикерча къахьегамхоша. Пачхьалкхенга доахаш доло 100,5 эзар тоннаш кIоангIагIа дукаш хургна, Яьтта дукхагIа хургва лаьттанашх ба дешаш ц [illegible] продукташ. Пятилетка чакхйоалача шера пачхьалкхенга 66 эзар тоннаш кIоангIагIа доахаш дуьш дукхах, 83,5 эзар тонна шура, 75,8 миллион фуь, 4 эзар тонна тха доахадар ... дохьар тIашйоача республикерча хьайбаш деладерзаш [illegible].

Историческа дя — Сийдаль-боккхача Дай-мехка тIом тIа советски халкъа Котала яьнача 30 шу долар — экономика йиор, промышленности юрте боахаме дегIабоалабар духьа доаттабеча къайсаме кера толамаш дехара бегIаллдаха чIоагIа деаргIа ба республика къахьегамхой.

Беррига советски яха а сана, шу дIахайкаду, чурен арахьарен ленински политика чакхъзаргах, бийчача, шийх боачаче спгаланна кIоа дахен къахьеген, вай сийлахь-боккхача социалистически Дай-мехка духьа боах бе торо хилийтарах шоай Коммунистически партена дег тIара реза хилар.

Оаха, торжественни собране доакъашхоша, КПСС Центральни Комитета, Политбюрона, моцкъост Леонид Ильич Брежнева шийна дош ду, Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама белхалоша, шерра социалистически ях а боаржаль, хьат, дуьх, шура, фуьш, лаьттанашхарейн хьайбашкарен бола кхийоала продукташ дукхагIа боахаче пачхьалкхенга йохьачон шерра толамаш доахаргхилараъ. 1975 шера бIаргеча обеляга пятилетка задании толамс кхочушдара дахьа хIанна дергалараъ.

ДОККХАЧА СОВГIАТО ДЕГАШ УРАУВТТАДУ

РЕСПУБЛИКАНА КАРАРА КАРА ТЕЛА ЦIЕ БАЙРАХХ ДIАЯЛАРА ХЕТАЛЬ ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

Капийоазон тIа хьалха хоьмна барра 1974 шера лаьттанцарен хьайбашкарен йоаха продукташ дукхагIа яхара юрта боахама болхлоша делаьча Ерригроссийски социалистически яхье доккхий хьокхамаш тоахарах вай республикана хьожаьй РСФСР Министрий Советен ВЦСПС-и карара кара тела ЦIе Байракх.

Селхан Грозне, В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецехь дир дукха совгIат хьададарий хеталь къахьегамхой вихалий торжественни собрани. Культуре Дворец тIанк ьаина хьалйнда я. Торжественни собрание дакъа лаца баьхаб производства дикагIа бола болхлойи новаторш, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органашй вихалаш, боахамий хулламхой.

Ловзца къамаьа а деш торжественни собрани хьайийлар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова.

Дегаш йIаеш ех Советски Союза Пачхьалкхен гимн. Цул тIехьагIа хьалов маршш торжественни оаз.

«Джалка» совхоза тракторни бригада бригадира Социалистически Къахьегама Турпала Сааов Баудея «Октябрьнефть» мехкдьттен газа йоахача управлене оператора СССР Лаккхехьарча Совета депутата Б. И. Бреславскен шоашта улув республике цIи хеза иих а болийш зале хьачуяхь КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни байракхи Ленина орден, Октябрьски революци орден, халкъий ДоттагIала орден йоалла Нохч-ГIалгIай АССР байракхи.

ЧIоагIа, дIаьхдаь детташ тIоаргаш а долаш хорж сайлен президиум — КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте латта КПСС ЦК Политбюро.

Республика Лаккхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова дош ду РСФСР заготовкай министра заместитела Н. И. Калмыка. Цо боккхача безамца дуьц республикана къахьегамхошта карагIдаьхна башха-дика гIулакхаш, РСФСР Министрий Советон ВЦСПС-и тIаьналларшна хьалу карара карара тела ЦIе Байракх. Байракх хьаьц КПСС обкома хьалхара секретарь С. С. Апряткин керте волча республикана къахьегамхой делегаце.

Из дIаоттаю сцена тIа. Байракха улув дIаотт сийлен во…

Ше къамаьл деш парте обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина дег тIара барках ова КПСС Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, СССР-и Российски Федерацен правительствана, ВЦСПС-а Нохч-ГIалгIайчен болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха къахьегама боккха мах барах, хIаьта города, юрта беррига къахьегача наьха цIераьгIа темаш ду пятилетка чакхйоалача шера республика кхы а доккхагIа толамаш доахаргхилара.

Собране дакъа лоацараша сооам бу Коммунистически партин Советски пачхьалкхен хьаьвчоа, къахьегамхой сийлахь-боккхача баьча В. И. Ленина памятника хьалхашка зезаш дахка делегаш яхийта. Партенен правительствано дег тIара баркал оалаш, керда, кхы а доккхагIа толамаш дахаре деррига низам дIалургахьара тешам луш къамаьлаш дир Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза доярка М. А. Рыбалкое, Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза директора А. Т. Харипова, Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза хьажкIаш лелоеча звенон звеньевойс Ю. Гелисханова, «Красный молот» завода директора Т. К. Веденеве, Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкадьтта института студента В. Пузанова.

Торжественни собрание дакъа лоацараша яьараша юаршала письмо дахьийтар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага.

Республикана карара кара тела ЦIе Байракх дIаялара хетаьча торжественни собранех хилар коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара деррига низам шин знамена дIаелла Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой кийча хилара патриотически уйла къийге хьегойтаю дока гIулакх.

РАЙОНА ЦIЕ БАЙРАКХ ЕННАЙ

Укх деношка юрта боахама болхлой районни совещани хилар Ачхой-Мартана культура ЦIагIа. Из хьайийлар КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. И. Воронкина. Цо дош ду КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, республика Лаккхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен цIерагIа совещане гулбеллараша дIайха моаршал а душ Ачхой-Мартановски райкома КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх ялараца уж дакъала а буйцаш къамаьл дир ... Апряткина. 1974 шера беркате къахьегарах Дьахею Ленина совгIат по дIалу хьалха латтача района кулгалхошка.

Цул тIехьагIа правительствани совгIаташ делар 1974 шера лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ дукхагIа яхара ньрцжача Ерригсоюзни социалистически яхье доккхий толамаш доахаш къахьийгарашта. Ленина орден дIаелар «Новосельский» совхоза болхлочоа Н. Д. Волкогоновайна, Къахьегама Цlеча Байракха орден — цу совхоза керттерча инженера В. Бадуева, КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. И. Воронкина, «Лермонтовский» совхоза трактористa А. Гермиханова, «Самашкинский» совхоза механизатора О. Зураевна.

Дьаьхен орденаш медалаш дIаелар района совхозашкарча кху дукхача къахьегамхошта.

Шоай района доккха совгIат далорах партенен правительствен дег чура баркал оалаш совещане къамаьлаш дир «Овощевод» совхоза бригадира Б. Эдильханова, «Самашкинский» совхоза комбайнера И. Хамидова, КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. И. Воровкина, кхычар.

Совещане дакъа лоацараша тIайицар кIсолагIа пятилетка чакхйоалача шера кхы а беркатегIа шоаш къахьегаргхиларах партенен правительствана тешам а луш, КПСС Центральни Комитетага дохьийта письмо.

М. РАШИДОВ.

КЪАХЬЕГАМГА ХЬЕЖЖА ДА ДУ СИЙ А

Дукха наI гулбелар укх деношка Аргун яхача города «Чечингушводстрой» культура ЦIагIа. Цига бар Шалински района дикагIбола юрта боахама болхлой, колхозий совхозий кулгалхой, специалисташ. Уж баьхкабар дIадахача шера юрта боахама продукци шаьаньахкар дуьхьа ньрцжа хиннача Ерригсоюзни социалистически яхье а бахна башха-дика толамаш дахарах XX партсъезда цIерагIча колхоза къахьегамхошта ела оттаьл КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЦIе Байракх дIаьхкара, хIаьта хIасланагIча пятилетке къаьстта дика къахьегаш хьабоагIача юрта боахама болхлошта орденаш медалеш ялара хетаьча торжественни собрание дакъа лаца.

Дика къахьийгар дIадахача шера Шалински района XX партсъезда цIерагIча колхоза къахьегамхоша. ХIара гектара тIара юкъера лаьргIача 30,7 центнер хьат чу а дехь. Из пачхьалкхена доахара шера план 264 процент кхоачашдир цар.

Цу гIуллакхо торо хилийтар пачхьалкхенга хьат доахара кхе шера план дикъ шера кхоачашде.

Палава дукха совгIа хилар совхоза колхозахоша пачхьалкхенга еха хьайбай продукци, шекара свекла.

Собрани хьайийлар КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара А. Ч. Осмиева. Цо къамаьл де дош ду КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

XX партсъезда цIерагIча колхоза къахьегамхой доккхача совгIатана дег тIара дакъала а буйцаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе Байракх дIалу цо колхоза правлене председатела Т. Алхакова.

Деза совгIат даларах партена, правительства баркал а оалаш, тIехь тIайоагIача хана кхы а дикагIа боах бе дош ду Т. Алханова колхозой цIерагIа.

Цул тIехьагIа района дикагIбола юрта боахама болхлошта орденаш медалаш дIалу С. С. Апряткина.

Ленина орден ду «Автуринский» совхоза хьажкIаш лелаеча звено звеньевойна Чамаев Сун-Умара. Цо Апряткингара деза совгIат ьаьцаш укх шера хIара гектара тIара 60 центнер фуэлгьяна хьажкIаш чуьйоаш делар Сун-Умара.

Т. ДИКАЕВ.

«ЦIеча маттана» ... [illegible]

ДЕРХIАР КХОАЧАШДЕРГДА

Укх шера 19 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара Московски кьовха латтача предприятеша дIадолаьча дика гIулакх хьал а лаьца цу дакъе дагабоалаш мехкадьттахой собранеш хилар «Малгобекнефть» НГДУ цехашка, участкашка, РИТС-ашка. Доаккхий социалистически декхараш тIайийцал цар. Уж толамца кхоачашдара къаьстта чIоагIа тьмар айдена хоахьаа доц дешар. Шоллагlча РИТС-ра, къахьегама вахте латта мехкадьттахой бозцаш, 70 совгIа саг хургва тайп-тайпарча участкашка боах беш. Цар чIоагI-боагIача чоа дIаяьрверга оборудовани, запасни оатхаяш, «ГЗУ-843» яхача установка арматура обвязкана басараш хьокхаргда, баргI тоинк тиша аьшк гулдаь дIалургда, иде станока каналкана, 7 культбудкана, нолдекторашта, газашта кIир тохаргья, керда тьмаш дIайогIаргья.

Ишттa дукха балхаш дергда РИТС-I болхлоша а. 50 болхлo хургва тьмар айдена къахьегаш. Насосне оборудована латтача помещенешка лоастам бергба, «ГЗУ-141» установкана фонтанни арматура, культбудкашта, производственни помещенешта басараш хьокхаргда, кIир тохаргья.

Кийлу мехкадьтта дика тIехдиен моьа а ца хулийташ халхIанза предприятешка мехкадьтта дIаухийташ хургья мехкадьтта шийа а деш дIаухийтача цеха коллектив.

Ш. БУЗУРКИЕВ, «Малгобекнефть» НГДУ профсоюза группана инструктор.

МАССАНА А АРАВАРГВА

Кьыча денош[illegible] чIоагIа тIа хьиар айдена къахьегаш хургба Ерригсоюзни коммунистически субботник [illegible] Карабулакски химически ... заводан болхлой [illegible] ... 350 сом ... фонда ... хьорда.

Цул совгIа Ерригсоюзни коммунистически субботникашта дакъа лоацаш хургва 365 саг. ... [illegible] ... бахта готтара ... 300 сомий ... [illegible].

Н. КОСИВЧЕНКО. [illegible]

35 ЭЗАР СОМА ПРОДУКЦИ

Массане а чIоагIа раьза хиина «ТIайфар ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» заводан болхлой укх шера 19 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара Московски хьаьха латтача предприятеша дIадолаьча дика гIулакх. ... Къахьегама вахте латтараш 35 эзар сома мехка товари продукци яра а хеташ, шоаш цу дийнахь даьхаш диаш ийсагIа пятилетка фонда къаьхьоарда.

[illegible] ... Б. ДОУМАРЗИЕВ.

ПАЙДАНЕИ БЕХКТОКХАМЕИ БОЛХ БЕРАШ

Бокхиен бехктокхамея* болх бу юрта боахама авиаце детташа. Лаьтта гIолла тIеввца пикъ боццача моттигашка болча хьайбаш деладераш почта, хIача, медикаменташ тIаьхуль, юртбоахама культураша ее деча садовхкача хIамашта дуьхьала молхаш етт, минеральни удобренешца подкормка ю, кьылоле балхаш ир дар юрта боахаме.

Летчикаша деча балхех дуьца дийхар оаха вай республике йолча юрта боахама авиаце отряда кулгалхочка.

— Керттерча дакъе Нохч-ГIалгIай, Къалбаседа-ХIирий, Дагестански республикашка болх бу оаха. Цул совгIа, ахьа болча хана, Краснодарски Ставропольски крайшка. Юкъерча Азе болх беш а хул. Юртбоахама культурашта ее деча садовхкача хIамашта дуьхьала къоасам доаттабеш, минеральни удобренешца подкормка еш къахьег авиатораша. ХIаьа тхона хьалхашка латтача декхарех керттердар — гуракьа дийнача культурашта подкормка яр да. Тхоашта тIачIоагIаьча республикашка хIанале 96 эзар гектара тIа чакхбаьккхиб оаха из болх. хIаьта Нохч-ГIалгIай республике — 45 эзар гектара тIа, — йоах авиаотряда керттерча инженера Б. И. Ерина. — Къаьстта дика къахьег «АН-2» марках йолча кемай командираша Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалера, коммуниста Левченко Олег Петровича, коммуниста Горемыкин Александр Александровича, шоллагIча пилота Гоконаев Валерий Агубеевича, кхычар. Цар хьинаре баьча балхо торо хилийтар «Атагинский», «Грозненский шурий» совхозашка, «Советская Россия» яхача, 1 Мая цIерагIча колхозашка гурахьа дийнача культурашта подкормка яра балхаш хана хьалха чакхдахьа.

ХIанз «Горячеисточненский», «Загорский» совхозашка, Ленина цIерагIча колхозе бола беш ба юрта боахама авиаце детташ. Цигара балхаш чакхбаьккхача «Ермоловский», «№ 1 йолча шурий», «№ 2 йолча шурий» совхозашка хургба уж юртбоахама культурашта минеральни удобренешца подкормка еш.

Балхаш сихен дикен чакхдахар самолеташта удобренеш, химикаташ хьитIакхухьача, уж самолета тIа гIаяоттача, удобренеш, химикаташ малагIа моттиге тоаса еза хьахьоккхаш цIен кIайн байрахкьлагаш бе а йоахкаш кхаша латтача наьах тийгIа да. ХIаьта лаьтта болча новкъосташа дика кхоачашду шоай декхараш деррига болхлошка.

— Граждански авиаце Къилбаседа-Кавказски управлене юкъе хиннача яхье дIадахача шера йиъылагIча кварталe хьалхара моттиг яьккхай тха авиаотрядо. Из толам бахьанехь карара кара тела ЦIе байракхи ахчан премии елар тхона. Бакъда, шера итогах кхоалагIа моттиг мара яьккхинзар тха коллективо. Из а боккха толам ба, — йоах авиаотряда парткома секретара Н. И. Перцева. — Тха хьоккхамаш кхы а доккхагIа хила мегар цхьацца кхоачамбоацараша новкъарло ца йоре. Боахамашка самолеташ Iохувшалйен хьаагIеттачшен йола площадкаш вIаштIехьахара республика юрта боахама министерство декхарийла еп сонам бир 1971 шера 14 сентябре. Колхозашцен совхозашцен барт а баь республике наькъаш ду управлени яр уж площадкаш кийчье езаш хиниар. Из соцам хIанз а кхоачашбаьбац.

Цхьан тракторо дийнахьа юкъера лаьрхIача 10—12 гектара тIа тоса удобренеш, хIаьта цхьа самолето — 250—300 гектара тIа. Цу гIулакхо йийцьокх самолетана подкормка яр е химикаташца обработка яр мел сиха чакхдоаккх, из мел пайдане да. Из кхета а деш йоакхо е еза боахамашка авиаце балха эша хьалаш вIаштIехьдахара. ЗIамига аэродром хьае цхьан боахама яхa дIа ца кхача а мег. ХIаьта Украине, Молдове, кхыча республикашка санна, юкхе цхьа аэродром йиче а тоьам хургбар.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) техник-бригадир В. Г. Скоропат, эскадриле командира заместитель Н. И. Сметанский, шоллагIвола пилот Г. Григорьян гурахьа дийнача культурашта подкормка яра маршрут оттаеш ба.

И. ЛИТОВЧЕНКО сурт.

ЧОАЛХАНЕЧА ХЬАЛАШКА ТОЛАМАШ ДОАХ

Пятилетка диъ шера план 107 процент кхоачашъяьй малгобекски геофизбаза коллективо. Планал совгIа 93 эзар сома мехка балхаш даьд. Социалистически яхь дика вIаштIехьяьккха, керда техника производства юкъехиьа хилар бахьан долаш вIаштIехьдаьлар из толам баккха.

Дика къахьегаш чакхбаьнаб укх шера хьалхара шин бутт. Къаьстта дика къахьегама толам баьккхаб В. И. Мельникова кулгалдеча № 15 йолча парте коллективо: шоай производствени план 116,9 процент кхоачашъяьй цар.

Шерра яьржа лел геофизбаза коллективашта юкъе социалистически яхь. Къаьст-къаьстача болхлоша юкъерча социалистически яхье хьалха латташ хьавоагIа машинист Николай Машенцов, оператор Швецов Петр, моторист Бражкин Борис, иштте кхыбараш а.

Укх шера дукха керда техника къаьчай базе, Готтача скважинашта электрометрически балхаш дара йола «Э-7» яха керда прибор а я цуйца. Приборо дика лов лакха даьлена а, тIехьаьина йоль йIоахал а.

Ишта, укх шера хьалхарча квартале балха юкъейоалаергйоаш а «АКС-Л-7» яха керда станци а.

М. ДАСКИЕВ.

ФИНЛЯНДСКИ РЕСПУБЛИКА ПРЕЗИДЕНТ МОСКВЕ КХАЧАР

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумон Советски правительствах вехаргIа 12 марта официальни йоацача визитаца Москве ваьна Финляндски Республика Президент Урхо Калева Кекконен.

Финляндски Республика Советски Союзе Пачхьалкхений байракхашца отдача Внуковски аэродроме У. К. Кекконена накъаваха вар СССР Лаккхехьарча Совета Президиумен Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР арахьа мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, граждански авиаце министр Б. П. Бугаев, СССР Лаккхехьарча Совета депутат С. К. Цвигун, кхыбола официальни наьх.

Накъабахараша юкъе вар Советски Союзера Финляндо посол Янко Халлама.

(ТАСС).

СОВЕТСКИ КУЛГАЛХОША У. КЕККОНЕНАЦА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Официальни йоацача визитаца Советски Союзе вехача Финляндски Республика Президентаца Урхо Калева Кекконенаца 12 марта Кремле къамаьл даьр КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР арахьа мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко.

ДоттагIален керта болаш цхьана лаладеча гIулакхийн хьалашка къамаьл деча хана лаьрхIа вIаши дагабьлар советско-финляндски юкъмоттига дукхача дешаеки дуне халкъашта-юкъерча марханегIарча проблемаех шоашта хетар.

• • •

Цу дийнахьа а советски кулгалхоша Кремле завтрак оттайир Финляндски Республика Президента Урхо Калева Кекконена сийна.

Iмарзача парглатачен хьалашка чакхдаьна завтрак долча хана къамаьл техьадар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневен Финляндски Республика Президента У. К. Кекконенен.

• • •

13 марта Финляндски Республика Президентаца Урхо Калева Кекконенаца дIахо переговораш йир КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР арахьа мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос.

ДоттагIален керта болаш хьалашка переговораш йолча хана лаьрхIа дIа-юкха дагабьлар советско-финляндски юкъмоттиг дIахо дегIайоалаяра деша.

(ТАСС).

КОММУНИСТИЙН ДОГ ДУЬЙЦАРАШ

МАССЕ ХІАМА ГУНАХЬА ДОЛАШ

Сатийна Іоьжу дай чоьлаш. Біьста тоъе вааш дагадохйт цар, варийкашка диллина дефета тІе кхо тІадотташ болчу кхалнаха хІитта а. Дай чоьлаша хуьцаболийт царна тІадухача барзакъий бос. Къаьстта хоза тоа уж ахьшинно тІеча дуча тІе.

— Кхо юкъ ма алийталаш, новкъостий, цІенаьа хьаьвалаш. Дукхачу дакъе дох тайша хургвш шоана вай нарсаш хьуркъалга, — йоахар царга юкъерча дегІарча, книсвилача хаьарча къонахчо. ДегІа тІа а кота тІа а дуьхачох «хьакимашка» кийчвеннавшар иш. Цуя хьовча иккаш ахьвега кхачачалц біехьенна ду. Кхалнахах цаьвенно цІа а ешхха, цунгара шода хьаягІдар ду, кхо тІаьстта эттар.

Из вар «Юбилейный» совхозан теплична бовхама бригадир Медиев Іийса. Городе юкке улаеча цу совхозо Грознв бахача наха боьшакхараш кхеду.

КІезига декъа дайлараш Іийсас уж кхедеча. Доше толамаш довх цо кулгалдеча коллективо укх тІехІаьарча шерашка. Пятилетка кхоалагІчеш дагарІчеш шина шера теплица хІара квадратни метра тІара кхаьнгІа 7 килограмм шинки еззнчн 6 килограмм хьаллаахьайоала нарсаш яьхар цуя бригадас. ХІаьта цхьаьна болча тепличниваша кхы а дуккъгІа кхтар. Массанахьа а санна, уж толаш доллача кьаххам душ хилар коммунистан. Масала, коммунистка Кочергина Галинас хІара квадратни метра тІара 10,5 килограмм нарсаш чукІцар. 9—10 килограмм йоаккхаш нарсаш яьхар кхьахха латтаиа болхлоша а — Хаджиева Хеде, Чуркина Аниас, Даудова Нябе, кхычар.

— Укх шера къаьстта дукха болх бе дага да тхо, — йоах Медиева. — ХІана аьлча, ер шу советски наьха вахаре кулача йоккхийча событех дуьза хургда. Укх шера чакхйоал вай тоакха коммунизм хьаьъара боцкха бьакхха шул а хинна дІаоттаргІйола шІслагІа пятилетка. Укх шера 30 шу дуз вай халкъо фашистски Германи эшиль Котало яьккха. Укх шера вай кийчлуш да сай волча Ленински парте XXV съезда кхаьъаьндра. Из деррига дика хсета е даш, парех хІара событи къахьегама совгІаташца боагалдаьккхе дага ба тха бригадера болхлой.

Котлаон Ди дездеш тхоай керда нарсаш юйитаргьа окка Грознерча къахьегамхошка, — аьлер Іийсас біубенна.

Бригада хІара болхлоче тІанйица социалистически декхараш, уж кхочашдара хьа ваьржай.

Медиевен цуй новкъостащен аьвиа дош цІаккха а дисадаж кхочаш ца хулаш. Фуд цуя керттера базьан? Из да шен коллектива барт тоабе, уж цхьан цІен дезал санна вІаши доарІлаш, интернациональни уйла йолаш хьайите бригадира вІагар. Из да шийца болх беча хІара кхалнагах шиъ бен сег хеташ бригадир хилар. Из да парех хІаране шийна, шиъ цІенна бен санна болх беш хилар.

Шийца болх беча наьха общественни сакхетам кхтта лакхбе хайнад коммуниста Медиев Іийсайна. Из дукхьаа кулгалхо хилла Іиш. Медиев шийцаьча болхлой политически хьехаьхо а ва. Доаьзе дезьа, мехка, республике хула хІаьлаццІй а доарІамс событи цо церга дІа ва йоазийташ Іиттаа. Ше масалагІа а-событи кхаьш из шоай совхоза, бригадь вахаре юкъ, цуппа дуьваденна шоай коллективана хьалхашка отта доккхараш дІадоавийт. Из деррига а дувц цо болхлоша атта кхетадергдолча меттала.

Иштта хилар партега, советски халкъага КПСС Центральни Комитето даь Кхайкарал Іийсас шийнарча кхалнаха дІадовийтаьш а.

Коммунист Медиев дукхьаа ший бригада йоакхо ирах кхоачам бь Іеш вац. Совхоза цхьанхе хІама даш цо ший гунахьа доашаш дерхІаш. Совхозе а Шолже кхача юрта а общественни вахаре дуккха дакъа доал цо. Из политинформатор ва. Іийсас бакха политически болх бу шоай бовхана механизаторашта, баьцадаршта кхедершта, хьайбаш лелалершта шакьа.

Ше совхоза партиона члеш хилара тарра цо хьанаре дакъа доац дерригача партейни вахаре, из нисьа вовцаш аьлекхха партейни нарсаршта хилла.

Юрта бахача наха сай дезь доарІаш саг ва Медиев. Цу юрта къахьегамхоша хІаьра хуьача хоржамашка шоай юрта Совета депутаталла харж из, хІаьта депутатана — Совета председатела заместителалла.

Цо дизаа кхочашду депутатски декхараш, хаьшаркхой лакхалш. Шолыта цо дІаьдер мара дергдоацмита хоаш, шоай цІагІо халахетар доьчча цуьнха дагабуца юрта баха наь. Цкъа шоай вої малара чІоагІа тІехнатьшаз, гІо дуьдалара Іа аьица къаноь дио цуйта Вакаси Ахмен. Цу гІулакхаьа чІоагІа хьежар Іийса. Ше производственни общественни дуккка болх болаш мукъа воаща ше а цу вІамигача сагіта хьажа ла лехар цо. Из хьаша гІулакх доагІаш ва, цуй новкъостий малаьоь хайра. Де дечун уйла а ць, комсомольцаш оарцагІаьхар, хІаьта дружинникашта тІадилар цуйта хьожаш хилар. Царга массанега а ше біарг дохкаш хилар. Ше вІадолаьдаь хІама юкъагІа дуташ вац Медиев. Цо кийсача новкъа вьккхар вІамига саг. Цох хІана бапъа-дика къахьегамхо хинна. Из шофер ва, саг а йоалаьь, дезалга дика хьожаш да а ва. ЧІоагІа раьза да Медиевна цуй дая найех, пар воі ше е.

Вера хаине а дезадалар Медиевна юртара вахар. Ше воргІ класс яьккхача, колхоше балха вахар из. Цу хана даиз хаддаьза юрта бовхане къахьегаш хьа е воагІа. Цо дукха Іомаьай юрта бовхамера говзалаш. Из дика шофер ва. Цуйна дика доаз хьайбаш лелалета. Медиева болх баьб хьайбай ферма заведующий волаш а. Из хинаь агрономгидротехник, бригадир-садовод волаш.

Цо хадданза лакхьо ший образовани. Медиева чакхьаьккхай кхь шерара совпартшкола. ХІаьта хІана из заочно деша вагІа лакхерча партейни школе.

Юртарча боахане а вахаре а чІоагІа вишаш вакъаволлаш саг ва коммунист Медиев Іийса.

Ю. [illegible].

ЛАЬТТАНЦА ВАХАР ДИЙЗАР

Юха а [illegible] аха [illegible] Михаил Васильевич. [illegible] муІарш фукар [illegible] лаьтта [illegible] тракторо.

Воад [illegible] дукха за [illegible] шийн трактор совхоза [illegible] скишка. Юта тІара хьоцар Іо а дакккха трактора чура Іоаьлар Левчаткин. КІаьхвенналга холуш дар. Цхьабакъда цІа ваха саллуш вецар. Трактора хІара [illegible] [illegible] чакхраьхар. Мелвеэча [illegible] чІоагІаяр, эшача лаьтта хьекхар. ТІайхха шера дІа вахан-зар.

— Сошта беза хьоии из болх. Хала ма бий из. Къа ма дениний хьо. Кхьобала, [illegible] хургбола болх лаха бешр Іа хьайна, — [illegible] Левчаткинга.

Из тайпа шийга дош аьнна чуха:

— Профессии [illegible] харжа еза. Цул тІехьагІа балха гонахе харжерзажа ерраха уйла, из тІабакийта е беза. МоааагІа болх ае дика Іомабеча мара карабербалаш, хІаьта цул тІехьагІа мара беза а лац. ТІаьхха мара толамаш а доахалаш, ваха сий а деп. Айса хаьржа болх дика Іомабаьб аз. Цудухьа [illegible] хургбоалаш чІоагІа беза а беннаб. ХІаьта из дагга [illegible] [illegible] гІча къоначе механизатори къовсалургвар со балха тІа, — аьле, велакьежаш жоп лу механизаторо.

Лаьтта ваха, цунна Іунал дец, юрта бовхама культураш цкъан къахьегарна мара шийн вахара ирах хеташ вац Левчаткин Михаил Васильевич.

Лаьттанца цуйн хІама бала боац цІаьхха хьехайнабац.

Зеба лаьтта оадаш [illegible] дІаьхха сеидар трактор. Вахьан сиха гучадаьлхар «Горячеисточненский» совхоза йоккха опыт йолча механизатора Левчаткин Михаил Васильевича. Ехаяр мотора вахас. Из хьа а хьахка, мастерске дІа а йихьа тоаь эттача ах ди совгІа хе йоаргъяр.

— Фу дахь цига Михаил Васильевич? ХІаиш цо новкъостий дергда хьвка, — аьлар Левчаткинна юкле оацача трактора тІера Іовессача къоначе механизатора, Михаил Васильевича Іомаяьча Зайцев Александра.

— Ха захь ма йова. Доккха хІама химадац. Сайга тоалургья сога, — аьлар шийтхочаьча новкъостига Михаил Васильевича.

Цкъа сахьат да мара вацзар говзача механизатора мотор тоабара. Кхацарча, [illegible] цу хега чоаьзаже керттал тоав кагагІдалар — [illegible] ала доккха хІама дар.

Цхьалаща шер яьнна хьалаьдаьхьа хІама ваь дени деке механизатор юрта [illegible] Михаила лаьтта.

Лакхьтта шу дешача хана шоа юрта бойлаяе болх беш механизатор. Хьалха Ачхой-Мартановски районе къахьегар, 1960 шера вахэ «Горячеисточненский» совхозе болх беш ва. ХІаьта толамаш а доах.

ЙеслагІча пятилетка кхоалагІча шера плана 1500 йолча 2400 гектар лаьтта аьлар цо, хІаьта соахка — 2500 гектар. ДІаьдахача шера ялх тонн совгІа доагор кхоьшир.

15 февраль тІакхоачаш тоае езаш хинна ерриге техника тоаь дІаоттайар совхоза мастерске къахьегамхоша. Из толам боаккхаш доккха дакъа даьцар Михаил Васильевича а.

Доккха дакъа доац коммуниста Левчаткина общественни вахаре а. Приппобереженски юрта Совета депутат, отделени партбюро, совхоза рабочкома член хилар бахьан долаш цхьаьна гІулакх эшаш каст-каста вах ух из волча. Хьехам бенна, низ дІакхоача новкъостал дийя мара дІавалайтац цо шийна тІаьвена саг. Цудухьа сий ду цун совхоза къахьегамхоша, юрта бахача наха.

Дукхача шерашка хьалхала беча болха боагІа шал баьб Даьхово. Къахьегама Цеча Байракха ордел, Ленински юбилейни медаль лелай цуна.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТА ТІА: «Горячеисточненский» совхоза механизатор М. В. Левчаткин.

Автора сурт.

ПАРТЕ РАЙКОМ ОТЧЕТ ЕШ Я

Парте райкома юхьаьнарча партейни организацешна аьхха буьзам доаттабара, шиъ болх хІара коммунистага дІакхоачайташ боцийтара дика форма е КПСС Центральни Комитето могаь йола парте райкомашв шоаш баьча балхах йола отчеташ коммунистий собранешка ец хилар.

Иштта юхьаьнарча партейни организацешка XXIV районни партейни конференци кхоьачуй тІехьагІа ше баьча балхах йола отчеташ е йоалешшй город Грознера КПСС Ленински райком. Цу отчеташ тІа терказ тІабокийт критически замечаненешки тийшача предложенешка хьежна райкома болх тоабаре дошаьта.

Райкома балхах йола отчетни докладаш ю парте райкома цун боро а члешаьа. Иштта КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галкоевс медицински учрежденей коммунистий кустовой собране, «Красный молот» завода, райкома секретарашв А. И. Ишуралева — гІишлоихой кустовой собране, А. И. Варифуса — Грознески ремонтно - механически заводе шь отчеташ, хІаьта парте райкома членаша К. А. Батаева — регистробуправлене, А, С. Цыганова — «Автоспецоборудовани» завода, Т. М. Богатырева — хлебокомбината партейни собранешка, М. Х. Точиева — республикански газетий редакцей, хенайоадаа управлене, книжни издательстви коммунистий кустовой собране шь отчетни докладаш.

С. СУЛТАНОВ.

Дош чІоагІа хургда

Толамца къахьегаш хьабоагІа йеслагІче пятилетке тха бовхана цхьа доьладераш. Шерагара шерега алсамбоал гектара тІара чуаца юртбоахама культурий хьувкъаш. Пятилетка шолагІча шера хІара гектара тІара 17,8 центнер чуйена хишадале, кхоалагІча шера — 20 центнер, хІаьта дІадахача шера — 27,7 центнер чуйшар алат.

Цу гІулакхо торе хилийтар оха шера план 6700 тонн йолаш ниттахьаьалккхенна дуть шера 8242 тонн яат дІадала.

Къаьстта дукха алат чуйоттар совхоза къахьегамхоша Дадлен кийбарашка дІадахача шера. План 2100 тонн йолаш 3569 тонн дІадаьр. ХІаьта совхоза къахниъ цІена пайда 250 эзар сом совгІа хилар.

Из тоала баккхарах, хІаьта юртбоахама продукци йоалахаргі, кийтьалгеш алсамдаккхар духьа юртбоахама къахьегамхошта юкъе яьржа хиннача Еррагсоначи социалистически яхье дакъа доацаш дІадахача шера йоккхий толамаш дахарах 7 марта КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Ше байрах елар «Гудермесский» совхоза къахьегамхошта.

Дошлаш безиткханей денкарап [illegible] [illegible] рашта хьалхашке йесагІча пятилетка укх тІехьарча шера.

КПСС Центральни Комитето партега, советска халкъага даьча Кхайкарала жоп луш план [illegible] [illegible] [illegible] пачахьалкхена 4800 тонн алат, планел тІа дІаала ехачуй дукха совгІа — 3000 тонн шекара свекла, 625 тонн бьацакараш дІадала [illegible].

ГуракІа тоаа наатий культурашка нийсонча тІа бовхане дикагІа дуга хьувкъ. Цудухьа хІара шера шерду ваьа ю культура дІахо лаьтта. Иштта, дІадахача шера 550 гектара тІа ихедаш хинадале, укх шера 1500 гектара тІа ихедергда дуга.

Шерачча шерага Іоаш латт из культура кхера наьха говзал а, Цукка тешал ду чуэдачо хьувкъацо. Нагахьа садна, 1973 шера хІара гектара тІара 31 центнер дуга чуйена хиннадале, соахка 45,2 центнер чуйцар. ХІаьта укх шера гектара тІара 45 центнер чуд декхар тІайшаь.

Укх шера из культура дика хьувкъаьра хІанале дукха балхаш дахь. Деррига лаьтта зеба ьылаь. ХІара гектара бить-бить тонн кхоачийташ органически удобренеш кхтий [illegible]. Тоаь яьшей хин система.

Зеба лаьтта дахаш, органически удобренеш йоккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар механизаторашта Темиев Абус, Шамаев ТІахира, Саиев Абубекара, Октябрьски Революцен Къахьегама Цеча Байракхеш орденаш лелача Рябченко Степана, дуга кхедеча звеной звеньевойша Байдуьлаев Абусаида, Тазбиев Мовладе, Межиев Медоле, хІаьта хина система тоаеча, из цІенъеча экскаваторщика Куц Гаприла, бульдозериста Мусиьоев Бауде, кхычар.

Йоакхо ю совхозе дуга кхедераш хьалхебара, хьалда деза из культура кхеш хьабоагІача наьха балха говзал [illegible]. Цу гІулакха [illegible] [illegible] агрономически курсаш я бовзане. МугІарера болхлой совгІа бригадай, отделеней агрономаш ба цига деххаш. ХІаьта цайна хьехаш совхоза керттера [illegible], [illegible]

Котта бовхама управленера специалисташ [illegible].

КхоалагІа ди да гуракІа фийнача культурашта аьлиначи селитреца самолетага подкормка еш йола. ХІара гектара 1,5 центнер удобренеш кхоачийт. ХІаьта цхьан дийнахьа юкъера дІахьІоче 300 гектара подкормка е кхоабу летчиках.

Тхона хьенна удобренеш йоаьхь хинна йолаьдаь ехьадолча талоштна кхера санна чІоагІье хиша я. Из цанцайоакхаш, самолета тІайоттаьш доккха новкъостал ду летчикашта Байдуаев Абусаида заевос. Болх бовшаш латташ самолетага доаьхь ха цо йовийта цхьайоача дана ший новкъостишца бийсан а хул Байдуаев Абусаик удобренеш цанцайоакхаш, самолета тІайотта из кийчаеш.

Хургбола хьувкъам дІадуьча дуга хьежжо мара хила йиш яц. Из дика кхетаду цига. Цудухьа ший хаинахьа йоагІа йоккха йар фу Іалашдара из дІадуьча боарга дІакхоачаеш. ДІаде кийсадь біьсти коча культурай хІанз бовхане дола деррига фу шьоалагІчеш тоалагІчеш класса кондицш йоала [illegible].

Юртбоахама культураш шийдаанахье дІасвах, агротехнически дикагІйоача ханашка царна доагІа Іукал дарак тийшабе хьувкъан. ХІаьта уж балхаш дертІа чаккхаха йиш ец [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Советски халкъо немецки фашисташта духьале баьча тІемтІа Котало яьккха 30 шу дизара сийна ерриге тракторош, тІехьеовза инвентарь 20 февраль тІакхоачаш тоаь якха дош деннадар совхоза механизаторашта, мехчастерске болхлоша. ХІаьта шоай дош толамца кхоачаш а дир. ПхийттагІча февраль планагІа толе езаш хинна ерриге техника кийчон линейка тІа дІаоттайар. Из толам боаккхаш къаьстта дика къахьийтар йоккха балха опыт йолча токара Спицин Федора, моториста Катиев Іале, кхычар.

Біьсти къамка дергдолча балхий плакаш а уттаь уж хІара отделене бригаде дІахьийтай. Цу тІа белгалдаьккхаш юртбоахама культурашта Іупал деш малагІча хана чалагІа балхаш де еза, социалистически яхьа хьалаш, кхыдар.

Социалистически яхь шерагІа йоаржаьра наьха къахьегама овсарле дакъьара доарХІамо да болхлой къахьегамцара моральни материальни безам совбаккхар. Цу гІулакха хІара шера йоагІа йоало ю совхоза партконо, рабочкоме. Иштта, дІадахача шера дика болх баьча наха хІамеш совгІа 75 эзар сом ахча делар.

Социалистически яхье къахьбарашта, шоай балха декхараш тІехкхоачашдеш хьаьнала къахьегаш хьабоагІарашта дала кхаьл ахча хьакъоастадаьд укх шера а.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела Ше байрах чоаьнта хьалуш хиннача собране, укх шера хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш деррига тхоай низаш дІалургда оаха, аьнна дош делар «Гудермесский» совхоза къахьегамхоша.

С. ХАМИДОВ,
«Гудермесский» совхоза керттера агроном.

САГИ КОЛЛЕКТИВИ

ДІадахача шера республика буровой бригадашта юкъе ларжеча яхьа итогаш еш кхоалагІа моттиг хьожайар Карабулакски буровой балхий управлене Терлецкий Василий Климентьевича кулгалдеча буруьдеттарий бригадина.

Из толам бакхарах коллективана карара кара тела Ше байракхи 300 сом ахча премия елар.

В. К. Терлецке кулгалдеш йола бригада Карабулакски управлене дикагІчарех ца я. Иштта йолаш хьабоагІа из дукхача хана дева. Управлене хьалхарчарца яьккхар цо коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цІи.

Миште карагІдувл бригадина иштта доккхий къахьегама толамаш даха?

— Дукхача шерашка цхьана болх беш хьабоагІа бригадера буруьдеттараш, вІаши дика боьз, эшшача гІо-новкъостал де кийча а ба уж. Цудухьа карагІдоал къахьегама толамаш даха, — йоах В. К. Терлецке.

Карабулакски бурув токара балхий управлене парткома секретара Ткачев Анатолий Никифоровича дуьш:

— Массаза а дика болх беш хьабоагІа из бригада. ДІадахача шера план хинал хьалха кхоачашйир. Пятилетка тІехьарча шера хьалхарча шин бетта тоха дезачул 50 метр совгІа тохаь бурув. Тайп-тайпарча къамех болча нахах латта из коллектив юкъара аьнпташ долаш, барттайна а. Сменашта юкъе шерра яржа лаь социалистически яхь.

Дукха масалаш доаладе йиш я коллективо шийн толам иштта вІашттІехьбоаккх хьаьхахаш. ДІадахача шера вышкомонтажникий бригадашка хьежаш, цар де зена балхаш бабалле доаш шоай боах вІайбо лаьб йиш йолаш бисар бурувдеттараш. ТІаккха шоай низаш уж балхаш кхоачашде лаьрхІир цар.

Шоашта а из хийттача тайпара дика карагІдаьлар царна из гІулакх: дошшача хана скважина вІалагІ а яьккха, из 300 метр гаьна дІа а йихьа юха вІашагІъелар цар буровой.

Кердача скважина роторно - турбинни бурувца дІадоладе дезаш цар бурув тохийта.

Юкъаьнца дика вІаштІехьалоцар кердача бурувца болх бе. Дика Іомадаьза дар из. Цхьабакъда, дукха ха яллалехьа боккха толам баккха вІаштІехьадаьлар. Цу бурувца 1316 метр кІоарга Іочуйаккхар цар скважина. Йиллача хана тхьо ди хьалха низал кІоаргдалийтар бурув.

Цу скважина бурув тоха доала а далехьа бурувдеттарашта барт бар управлене мел хула кердадар из буровой йолча тахка аьнна. Цукхьа социалистически декхараш тІаэцаш хьа бутт [illegible] мара скважина бурув теха [illegible] доагІа лаьллалар.

Керда, роторно-турбинни бурув техка а дьныца цо болх иштта бу хийча керда декхар тІайнцар; шин бутт хьалха скважина бурув теха даьккха.

ДукхагІйоала хана буровой начальник шийца гІоача доаьш дукха болх баь вола мастер карна гІертаиш хул. Терлецкий Василий Климентьевича гІонча къона специалист Бутеев Александр ва.

Буровой начальникий массазара «традици» хІаяъ йоахавь Іа аьлча, Василий Климентьевича йоах:

— Александр къона а хьнаар долаш а ва. Кхочамбоалар сиза біарсагуш хилафал совгІа, [illegible] хьаладаккхарга ца хьожаш сихха из дІадоалийташ а ва.

Балха опыт йолаш, тешаме ба бригадера бурувдеттараш Шайтанов Борис, Бондин Сергей, Семенов Николай, Степанов Николай. Цар кулгалдеча сменашта Нохч - ГІалгІайчене эгара хьалха юрски тІоваьшкара мехидаьтта даьккхар, Зажаккул кхача меттигера № 46 йолча скважина чура. Бурувдеттарий гІончаш а Акбаев Джабраил, Величко Алексей, буровойна гІулакх деш вола слесарь Гусайнов Исмаіла а бригада ветеранаш лархІа мегаргболаш ба.

Хьанаре къахьегарах «Знак Почета» яхача орденца белгалбаьккхаь бурувдеттара Шайтанов Борис лаборантка Окроева Ирина. Дукхачарна Ленински юбилейни медалаш, «1973 шера социалистически яхье котвальнар» яха значокаш енна.

Бригада коллективо чІоагІа терко ю керда болхлой Іомабара. Совкха бригаде шера цхьаккха баьха говзал йоалаш вола къона вІаьшин саг Шахмурзиев Осман. Бригадерча болхлой Степанов Николай, Величко Алексея новкъостала дукха ха ялалехьа специальность йиза кара а ерзаь 4 разряда бурильщика гІонча хилар цох. Массаза а деррига иштта дика, шаьра хилац бригаде. Нийсаду цхьавар гІалат волаш а. Из сихва бараца ерригача коллективо цхьана къамаьл ху, харцахьардар шоашта метигтаргдоалийта дІахойт.

Иштта, хІара саг бригадача коллектива хьаллашка бехктокхане хиларо, эшшача моттиге коллективо хІаревар хьаллоапаш хиларо кердача толамашка кхув из бригада.

А. БАКАЛЮК.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА КОТАЛОН 30 ШУ ДИЗАРГА

Толамца дІакхуь пятилетка чакхйоалача шера шийн хьалхегаш вахха «Пермнефть» объединене Осински управленерча Социалистически Къахьегама Турпал Азанов Геральд Васильевич керте латтача бурувдеттарий бригадо. ДІадахача шера къаьстта чоаьлаьнарча геолигически хьалашка 16 эзар метр скважинашта бурув техар цу коллективо, КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш бригадо лархІад планал совгІа 1200 метр бурув тоха, шиъ ахе шера план советски халкъо Сийлахь - боккхача Даьймехка тІема тІа Котало яьккха 30 шу дузача денга кхоачашъе.

СУРТА ТІА: бурувдеттарий смена вахте йодаш [illegible]. Хьалхара аттехьа — М. Нуриев, Ж. Антахов, С. Есангулов, М. Хисматов, И. Чугаева.

В. ЗАГУЛИЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МОСКВАНА ЮХХЕ ХИННА СИЙЛАХЬ-БОККХА ТІОМ

С. М. ШТЕМЕНКО,
армия генерал.

Подмосковье арешашка 1941 — 1942 шерашка гуйрин-Іаьн тІом тІа немецко-фашистски біу эшаро, Москвана юхха Советски Эскаро яьча контрнаступлене, дагадоацаш ма болаш ше хиларца деррига дуне цецдаьккха ца Іеш, фашистски рейх лардера дена вага а йо. Малхбузен Европа меакашка гІолла котдувлаш хьадена гитлеровски эскар эггара хьалха чІоагІа эшар ма дарий из.

СССР-а дукьала тІом болабеча хана гитлеровски ставка дог тийша яр, Советски пачхьалкхе кагьеа хІалакьса пхе бетта вІаштІехьалааргдолгах. ХьегагІа йола ниараш хьажеттеса 8—10 кІирагІа а дерхІаш бар цо.

Дагадоацаш тейшачо балахІеж латарах тІема цхьан юкъа, цхьабакъда доарХІаме льттуй баьлар гІаьрахой. Вермахта лаьттан тІарча біуво ший деррига низаш цхьан стратегически эшелонаца тІа а лаьлла ІалаьмІате бокхача низаца хІама техар.

Низаш герах тІех яр гитлеровски починацаш. Цар котгІортола йора еррига а хІана из шийна йолча Малхбузен Европа экономически ресурсех, массе оагІорахьара, йиаьхча хана кийтьеннар уж тІома. Советски политически тІемеш кулгалхоша кийса лаьрхІа хиллар тІом біаьла хургбола, котало яккхара хальєпаш эскаре деррига низаш тІадакийта дезаргдола, моастагІа эшаера хилляза аргІйоаца ІалхьмІате дукхаь массо тайпарех ремонташ эшаргйола.

1941 шера июль юкъабахача хана ІалаьмІате кхоккаденна эттар советско-германски фронтера-хьал. Гитлеровски біу, Цеча Эскара тІемахоша ІалаьмІате чІоагІа дукьале сацавьа а, ерригача фронте малхбоалехьа хьа бодаш латтар.

Советски біуво Ленинградски, Смоленско-Московски, Киевски лостамашка лаьцача чІоагІача оборона цІенхашта хувцалаш дайтар гитлеровски командованега хьалхагІа ше оттайча операцей планашка. Июль бетта тІехьарча шин кІирагІа хьалхагІа салие йоалаш мелхьалар советско-германски фронтера моастагІчун наступлене. Еррагача фронте цхьан хана наступлени е хІаье шийна ца могаш хилар гучадаланза хилайзар Германски командовани. 30 июле оборона наца авьца приказ делар «Центр» яхача эскарий группана Дуне шоллагІча тІема истори чухь эггара хьалха найсденнадар из — гитлеровски біуво ше тІом беча керттера лостаме шийн дІаламагІа болаш наступлени сацаяр. Агрессора керттера низаш, [illegible] [illegible] човхадаьчул тІехьагІа, сентябрь боалла оборона латтар. Шийн беттах йоккха пайда хилар Советски командоване.

Цхьабакъда советски столица дІалацара планеш йитанзар Гитлера. Цеча Эскара низаш кхоача а денна, Москва хьаьккхача котало яьккха а йоал эшна хетар вермахта кулгалхошта. Біу юха вІаштІехьа а баьккха, октябре бетта юкъе Москвана наступлени йолайир фашистски командоване. Лира тІом болабелар. МоастагІа низах воха а ваь, цхасоацадир.

Москва тІема хьал тІа а цпина 19 октябре хьахкайкадир СССР Оборона Пачхьалкхен Комитето. Вай Даьйен столица оборона лаьца латтача Цеча Эскара ма-могга новкъостал дара тІахьейтар къахьегамхой Коммунистически парте. Московски партийни организаце кулгалла халкъа ополчене дивизи вІашагІъелаш, оборона гІирсаш хьалде ухар городера итташ эзараш вах. Ополченийн гІишлонхойн хьалхарча мугІарашка бар коммунисташ. Йоаккхалургйоаца чІоагІале а хинна дІаоттадаш латтар Москва. Цу цхьан хана мехка юкъера — Уралера, СибарегІара, Средни Азера — хьатІаухар резерва эскара доакхош, тІема техника, герз, тІема кхачеш, дІайха бераш, продовольстви.

Ноябрь бутт дикъехьачча хана Москвана шоллагІчеш тІехьарех наступлени йолайир немецко-фашистски командоване. Низ болча танковый группировкаш столицагара къилбасиеденгахьа, къулбехьенгахьа еттеш хинна хІамаш Малхбузен фронтеш ноах фронтийн довзаш вІашагІкхеттачча, тІаерзаноре. Цига советски біу бохабе, цар вІашта юкъера бувзамаш кулгаэ дохаде, Москвана гобе а дІалаца а цул тІехьагІа из лоарешш хиннарашш бозбен город ше хІалакьса лерхІам бар гитлеровцаш.

Ноябрьски наступлени геттара къайагІа хийтьнар гитлеровцашна, цхьабакъда советски разведко ноябрь бетта юкъхье деза гучадаьккхар моастагІчун йоккхий группировкаш тІаоэеш латтилга. Цудухьа, 15—16 ноябре из наступлени йолаеннача хана, ма меттача тайпара боккха хиъ духьалъеттар дукха. ТІехьавача ца доадаш фашистски починацашта духьала лаьттар Малхбузен фронта эскараш, Низаш цхьатара доажача къовсаме гонаеш турпален лаьттар фронта тІемахой. Цхьаьна а метте чаккбоалабалашар фашисташ, хІаьта а столицагахьа техкар уж. Къилбаседа-Малхбузехьа дар вІаштІехьхьаьлар Яхрома районе гІолла Москва — Волга каналел сейла бозла. Цитгача юхасоацабир уж. Фронта къулбехьарча оагІорахьа. Тулана юхха, советски обороне тоьхьал чуарка Гудериана 2-гІа танкови эскар. Фронта юкъе Звенигорода. Наро-Фоминска юхха дІатІа а кхаьча, Серпухошка гаргагІертабар фашистски біу. Цхьабакъда дукха яьржайр немецко-фашистски группировка. Советски біуво хадданза контратакаш ехьоала из ший боккхагІча низахе наступлени ира торонска [illegible].

Цу хана Москве лаьккхьарча Главнокомандоване Ставкерча Генеральни штаба оперативни группе болх бе бийзар са. Цхьененна а дага дацар моастагІа городе чуаргь ма шийна. ХІара денна хулар тхо Москва лорвеш латтача біу тІа, біаргагоре уж турпалаш санна леташ, тхона лорва столица лорайра парте Центральни Комитето, Пачхьалкхен Оборона Комитето малагІа гІулакхаш чакхдоах. ХІаьта тхона гуш хоьцш хиннараша цхьаккха шеко йитацар моастагІа вохавергхилара.

Ставкен Малхбузен фронта командований дог тийша яр, моастагІа кхачсинна хьал тІа эттина шийн біу чІаагІбера хиланза аргІйоала резерваш беццаш кийнарах. ХІаьта Ставкега йолаши цо чІоагІа лелаеш яр кердда стратегически резерваш. Кхо эскар Малхбузен фронта хьалхарча юкъага тІа оттадаьдар, цига — оборона московски зонатахьа дІайнадар. Вай аьттув бахча оагІорахьа операцеш лостае иза кхоачаргболча хана мара вайда эшнзар Лакхехьарча Главнокомандоване шийн резервах.

Малхбузен, Калинински, Къулба-Малхбузен фронтий біуп контрнаступлени 1941 шера 5—6 декабре дІайолаелар. Хьала башкхало бенах латтар аьлча, из латтар, фронта ерригача участкашка цхьаний. совле цу хана вай біуга ца хийна хІаларах. Цхьабакхьда моральни совле моастагІчунца нийсанча дукхха а йоккхагІа яр вай, хІаьта цу гІулакхо иттазза духхагІа чІоагІ 'а бора вай низ. Калинингара Ельце кхаччалца йола ІалаьмІате йоккха моттиг чулацаш еш яр наступлени. Керттера хІамаш етташ хиннар Малхбузен фронта біу бар. Цар йохайора столицана къилбаседехьарен къулбехьарен моастагІчун флангашкара чІоагІагІа йола цуй танкови группировкаш. Цу тайпара лостамаш хІамаш еттаро гобара нанаше тІаоттабир немецко-фашистски біун центральни группировкана.

Дорха духьала йора гитлеровски біуво, хІаьта а гІоьхьаьхьа ца баьлча баьлизар из, лахе тІема низах беха а болаш. МоастагІа Москвана юкъера тІехьашна а яхосса, Малхбузенгахьа буть биллар Цеча Эскаро. Советско-германски фронте оборонех гІолгах йолча директивана мулт яздана язбалзар Гитлер 8 декабре, цхьабакъда советски тІемахоша аттІаь хІамаш а йолаш шийн харара полшеш цхьаненна тІехьа моастагІчо йолаш Іоккхувар моастагІчо. Подмосковья дай тІа дІаерзна йолаевар буьсоацеча кхьаьча моастагІа эша, а наь котало йоаккхадгІолгах йола советски халкъа [illegible] чІоагІбаь йола турпалча [illegible] керда оагІув.

Малхбузен фронта тхьамерхара толаме наступлени тешаме чІоагІйир Калинински Къулба-Малхбузени фронташа, хІаьта 1942 шера январь бетта юкъа кхача фронтеш а [illegible] тІача хІамаша. [illegible] хІамаш 2000 километр дІадолда 1942 шера біарчача Іипна лаьтта Цеча Эскара наступлени а хинна дІаэттав.

Москвана юхха контрнаступлени яр бахьан долаш гитлеровски біу малхбузенгахьа 100 — 350 километр тІехьашка кхессар. Столицанен московски промышленни центраш юкъарйан доацаш тІалаьтта кхерам юхабьлар. Цеча Эскаро немецко-фашистски гІаьрахоех мукъаьаккхар 11 эзар совгІа город а юрт а; цу дакъе Калинин Калуген санна йола йоккхий городаш а. Тулана гобера кхоьвш дІабаьккхар. Къаьстта чІоагІа хІалах хилар немецки танкови соединенеш.

Москвана юххе тІом беш яьккхача юкъагІа цийна, чоанаш яь, ле доацаш найна, шера воалаваь 500 эзар гаргга саг къаьстар фашистах. МоастагІчун чархаш тІара групоаш 1300 танках яьлар. Царех йовна боккхий толам 2.500 лоархІам яр. ХІалакъьнн хьаьхан автомашина 15 эзар совгІа яр. Москвана юххара тІема аренаш мудлаьь уллар аьчан йоагІаьэ немецки тІема техника. Вьорригача мехко хьалтІоацаш хийнача Цеча Эскаро тІехдина котало яьккхар.

Йоккхий наступательни операци кийтьаеш чакхъаккхар хьалхара школа яьккха баьнача Малхбузени къьчен фронтий командующеца цу хана а хьакъехкар біуда дол [illegible] геттара дика хиаш хилар. Москвана юхе баьча тІом тІа моастагІчун тІех хилар советски полководцаша ноеламеньхана обороне меттел, наступлене а, йиаьккха средствашца мецар яйтача хана, эскара кхагІа котало [illegible] моттигашка уж тІаувзам тІедевладах харце.

ІалаьмІате боккхача доарІаме дар Москвана юкхе фашистски біу хІалакбар. Гитлеровски вермахт [illegible] [illegible] аьсса хабар гучадаьккхар. ГІоеьтаккха йийна «Бліцкриге» бохьеш юкъагІаьккхар. Цуна цхьана дехар сихха хІотало йоккхарьа [illegible] моастагІчо дань доарХІараш а, кховалгІча рейха планашта тІемиа [illegible] [illegible] [illegible] кийзар гитлеровски стратеги. Москвана юхе яьккхача котало керда [illegible] чудоссадир советски халкъа, гоамача фашизма хар коадаьерхІарах бола нацистий Іалаша кІал нийсдевнача яашар безача халкъай тешаш чІоагІбар. Цу иттелоа лаккха яйдаш вай мехка сий, новкъостал дир антигитлеровски коалица чІоагІгара. Цу деррига а мыйш дар Москвана юхе баьча тІом біа гитлеровски бохабаре тІема лелама фаллагера гола тоай йолалайтаь, деррига дунен-исторически ролехІаш бодаш из хинна дуьйна.

(Хьаьм).

КIАЙ ХАЛАТ ДУВХА ЙОI

ОЧЕРК

Нахана Абукара Шарпiат цхьа ца яйначхьа, цо дарба дина. Сага вахар, дукха цкъа бехна дукха тIера ар, хьеоьдех, хьаьддачу къахьегар, и лор — кардио - ревматолог Плиева Шарпiат. Хала да дуках лаьцна ойла, сага вахаран Iоьвхалан ду къа латтача халача къовсамехь цхьа йоккха котамаш хьаьа очерка тIа юьца.

Массаза а сецна арIенахь йоьлла ен шийн унахошка хьо-жаш яр Шарпiат. Цу хана кхайкхор ду. Шарпiат стихьа хьайхьачча цуьнна вай дера Iеттара хала са доьхаш ку-ьзига тIа уаьа дIахьнга сег. Вос баха яр цуь юкь, чилтирна хара хьейст хулалехар. ДIайзига а цо маьже хьоайча яц-ха са доьцаш лазар лелкар деда маьженаш хотта мел еллача. ДегIах куьг техча цIогIа

«Лор, хьоах тайна ве со, тхьа хара де са вахар, тIо де сона, хьакха со ухк белех», — аьлли сона маьхара бIарахьешар из Шарпiата.

Кхьи мийут хе из йоьлхаш, сий хьажа йолвелар из унахо-чуьга. Хьежача гучадаьлар, эгтера а халагIа дола ревматизм дор дIамигача сага.

— Чехка оделене дIачухье ухьйо, аьлна, ше гIо де йолле-лар не носилка тIа диллара.

Йоккхас сихха кийсен диаг-ноз оттиа, специализированни дарба дира дега порок ца хулаш висар из дIамига сег. Висарал сонгIа дига ше Iоьвхала кхоьчаш кIира а делалехьа «когаш вахар». ТIаьхха цхьа бутта яз бутти баьлча вийрза араваьлар больницера.

ХIара из дIамига сег профтехучилище дешаш ва. Бакъда, цIаьнкха йиплец цуьнна шийн ваххар кхераме кIалхара а доьнихаш шийна дарба дань лор. Каст-каста ваха хуьл из «шийн лор» йолча...

Йоккха хийча карапоьцарга профессии дIамига волла-хе а дега латташ хуьл сег. Иштта, дIамига йолча хона шийн Шарпiат а яр хургйола профессии дагалуьцаш. Бакъда, из дерхIашар лор хила, математика хала лаьрхIа яр из.

Карагандерча медицински институте эррига а экзаменаш цIахайна дIа а ейна, из деша ялала шоашта хийча, тешаш цуй хиина хьехархой.

— Математих хала дерхIаш хиина вай Шарпiат лоре дешар деша яхий. Цига цхьогIача курсе деша ягIача йоккха йолча йиша Лейла кийхьа яха хургьий из, — йоахар. — Бакъда, из иштта дар.

Массагiча классе деша агIача хана цIаьхха цIогIа хала хиллий хилар Шарпiат. Пехкийга восполени а хиина больнице Iоьжайра.

Лора балх Iоьмабалга дег чу дескар цуьна. Хоьвастар палате лор хьачуьча, ше шоьцца Шарпiате къайна деш, дарба лор...

Дукха хьахиlегаш, вез дIа а дуй тIехдина дешаш чакк-йоакх Шарпiата из институт. Дийша кьийнача хьалхарча 1966 шера Карагандерча цхьо-летта городской клинически больница ординаторалла бал-ха йода из. Шера хул из цига. Цул тIехьагIа — 1966 шера Грозне бака соьгIа ПлиевгIар дезал. Ухказа из белха йода № 6, йолча больнице. Цига участковы лор йо-лаш 3 шера болх бу цо. ТIаьхха 9-ча больнице ревматолога хьожия из...

Молла цIоьгIа медицина лор кхиннаш а хIанз а дукхаа кхайленаш йолаш, дарба де атта доьцаш лазар да ревматизм. Шарпiата хIьета а дар хала. Цул хьалхагIа ку тайпарча лазарах цамогаш болча унахошна дIьалга гIулакх хинадаь цуй. Цудукьа цига баха из ойте а специализаци яра шин бетта деша яхар из Москварча ревматизма институте.

Цхьайерьна, цкьахье шe болх бора а, цкьапа ше дешe-е во дана уьла йора йоккьайча медицина хьакхехьа. Кхьестта цIоьгIа хи лоьра сага вахарe керттерча организма — дега хулча цамогаре кьайленаш, уж хьалхара бахьанаш, царна малагIа дарба хийча дибиIа хурга. Бакъда, уж хара кхьи а дукха деба, кхаьнчьа дIа. Дега цамогар долча нана дарба дIара проблемаш хIанз а тоьхкаш, Iоьвсш бe вай мех-

кара а дерригачa дуьйне тIера а IилмахоЙ.

— Цига болх бе йоьлачча хийра сона айса хийшар, сайна хоьар кIезига долга. Нийсолорах тхона ма-хетта сега дарба ца хулаш моттигаш. ЦIоьгIа йолкъа хулар сона из. ТIаьхха цIоьгIо йар из дIахо а деша. Сега дега кхайленашка кхоча лоьш яр со. ХIьета медицина кхайленаш дукха ю уж кхай-ленаш кхьи а кIоргIагIа Iоьмабезьм хилар са. Цудухьа 1969-ча шера Москварча Мехниковa цIерагIча ревматологе институте аспирантуре деша яхар со.

Мвоьхарда цифарат яха лазар хьача дего болх иштта бу хара йола чоьлхаеpa тема хьа а яйца, СССР медицински Iилмай академе йоккьонца йолча члена Малая Любовь Трофимовнас куьтел а деш, дика дешаш из аспирантура йиста а хьаьккха 1973 шера медицински Iилмай кандидат хилара диссертацеш защита яр Плиева Шарпiата. Иштта дега кхоабаьдаьь хара-лаьцача цу сийдолча гIулакхо кхайкхаш гIавгIиьх кхьанех больча кхалнахах хьалхарчарна медицински Iилмай кандидатага кхочийр из.

Цул тIехьагIа цкха а хьалхе ше болх бань хилача массагIча больнице кхьагIа йолалу лор, — кардио - ревматолог, Iилмахо Плиева.

Эстара хьалха бахха ойла хона - сихха доьцаш, аттагIа йое цуьнне дIаьз дега лазар лоьйча нахе дарба де. Дукха вийнадар, техадар, Iоьмадалар аспирантуре сега дега кхьегIа дарба дара хьакхехьа доьа вай мехкарча. Доьаол дарьарчa цIи хедача Iилмахой болхаш. ХIона цуьна дагайбуьйлаш, цуьга хаттараш деш хулар кхьиеттел городе хьахча больницашкара лораш а.

Хьоьнаш йиццу цукиа ше дарба дань сег вийрза больницера араваьлча, кхьи а йоккхий ю шийн профессех. Дукхьал шоай больнице болх бань Iац Шарпiат. Городера керттера ревматолог а из. Дукха да цуп гIулакхаш: городерча ревматологически службай болх дIамагIболлиага, ревматизм йолча нехьа консультаци телевта, лорашца конференцеш, семинараш ялга, иштта кхьи дIахо а. Дукха ха, хьахьегам дIа а луш сийлахьа кхечешкалу но дерригa а гIулакхаш...

— Иштта хIара дена дукха ца дийнача тIехьа кхуьргвоацаш, сихха детIачух советски медицина, — йоах Шарпiата.

Кхьи а кхьи а гулаьова цун кер-да къайленаш, уж ца хоьвш бар — лор вац.

Бакъда, дуьххьал медициных бола кхетам совбаьккха Iаш из. КПСС горкомерча марксизма - ленинизме сийрийнарча университете шоьлагIча курсе деша агIа Шарпiат. Шоай больнице Iилман - атеизма информатор а.

Сона яц тел-теш цуьна уж дерригa а гIулакхаш кIечачахе?

— Дега къаобабаь хералле болх ба са бар. Цудукьа мессийр доьва, тахха, Iоьмаш ния кхоач са, — йоах цо. — Вешта, тха незале со ва! хийна Iац лор. Тхо йиь дийша а лора лелар дийша, пхьагIа яр экономист а.

Цхьан незалера йиь йиша лораш хилар — ха доькха ирза да. ХIьета, ирза царна деннад Сийлахь-йоккхача Октябро. Шоай дас — Абукара, е нанас — МаржагIа дийца хазарах мара царна хийнаш кхалсаг цхьаккха боккьо йоацаш хиина вама.

— Дика лор, техана новкъост, хьанар дола общественница я Шарпiат, — йоах тIасагIча больница керттерча лоро Бургкоьсарин Залин Еффенакова.

Цхьайтта шу мара дац Шарпiата институт яьякха. МугIерча лорагара дIайолаенна Iилмай кандидатага кхачай из. Нийса хургдацар цу юкъе цуьна хьалхашка хаалонаш нийсъенийнаш яьча. Дукха ниьсъенай. Уж ве, бIу ца кьежабеш, юьа тIехьашна ца йоалаш, зеншьй. Уж эшае цуь дIаштIехьдалиндаш шеккаралаьа дора профессии дукха езилдаь, нахка вахаран Iоьжалан юкъе латтаца халача къовсаме дани а керда толамаш доахаш ше хьайоагIандаь, шийн беррига а кхетам, вай советски сага уналцIено лорара дIатедалдаь.

Ю. КУРСКИЕВ.

Йоккха баха опыт Iоацай «ГIачинестройтранс» ПАТО № 2 йолча керттерча автобаза водитела Эльтамиров Маьхьмада цу предприяте ше болх беш волча 12 шера.

Шийна Маьхьмада моллагIа рейс кхьиннадехь Iйичуахаш дIу Маьхьмада. Иштта дIададеча шера мукъав алIачча кийкара шин 150 процент кхочушьхьй эр.

Йоккха тIехкхоачашхараха сортIа автомобилка керттIа гIу-лакх а дар зоэлсаш сийкаш цIакйча дIалкийтара дукха экономи ю Эльтамирова.

Автобаза берригача политзанятиш сакна ухк шера доькха социалистически дехкар тIашийцад Маьхьмада: пятилетка тIеххьарча шера ялан 15 декабра кхоачашье.

— ТIаьйца дехкараш коммунистически къахьегама ударника Эльтамиров Маьхьмада кхоачашдергкхиарах шеко яц, — йоах гаража заведующи волча Н. Н. Саломатина.

СУРТА ТIА: М. Эльтамиров.

Н. ЛИТОВЧЕНКО сурт.

«Тяжэлектроприбор» яхача Киевски завода коллективо пятилетка чакхйоаккхача шера план хаьал хьалха кхоачашьяран Сийлахь-боккхача Даьймехка тIом тIа Котало чьехха 30 шу дизара яха ма-йоагIIара вакъашхаран тIехьа Ерриг-союзни социалистически къа юкъе а яха лакара социалистически дехкараш тIаийцад. Производства боаран лакхбара темпашта йода хие шера цхьа задани 1975 шера. 1 апрелега, хIаьта къахьегама совгIагIа яраш — 1 моль тIаьхкоачаш кхоачашье лаьрхIад приборостроителашта.

Пятилетка чакхйоалача шера задание совгIа предприяте арахертье 1 миллион сома товараш продукцит, цунна 580 эзар сома яр истреча вIеезагIа а хецаш. Кара а ерзаьь ар-хецарь йолаерген тIъста тайпа йерла цугаьла тезаь прибораш.

Социалистически къа хьалха латт коммунисташ. Къахьегаме шоашкара хьокхаш гойт цар, кIаьд ца луш Iоа а ю дIа а йоаржаю хьалха латтарий опыт, яхь шерагIа дIайоаьийта гIерт. Партийни организаце боллайн инженеро-технически боллайн теркам тIабера бу керда техникех прогрессивни технологии балле юкъе йоалара, нерда торовни гучаяккхара тIехьа хьовсаш йоаттабера.

Деххараш тоьлаша цхоачадара тIо ду хрупповашка, семинарашка, коммунистически къахьегама школашка Iомадеча дешаро. Цу тайпара 28 школа а завода болх беш, царчу дешаш 700 совгIа сег а волаш.

Партийни организаце кхоачашьйолча мероприятешта тIо ду къахьегама оьсарле лакхъара, продукци дикагIа хилийтара. Заводо араделача 21 тайпа продукцина пачхьалкхен дикала Знак ийнай.

СУРТА ТIА: сборочни цеха партийни организаце секретарь В. А. Иванов (центре) коммунисташ П. Р. Маяковски, А. С. Озеров, В. В. Ковач, А. А. Морозов, А. М. Дружаренко, Н. Д. Селимин продукци дикагIа хилийтара хьалхашка летта дехкараш дувцаш ба.

А. ПОДДУБНЕ сурт.

ТАСС фотохроника.

ЮРТАРА ШКОЛА

САГ МАРА КХЫ ДАЬЛА ВАЦ

Дешархошта атеистически кхетам балара тайп-тайпара формаш юкъекхуь. Карабулакски юккъерча школа педколлективо. Уж я атеистически сайреш, IуйрIонаш, дешара конференцеш, хаттарийн жоп дели сайреш, экскурсеш. Хьехархоша дешархой кхьеоз спутникех, космосах, иштта кхидарех дийца къаьвье. Цу кхьегьаша тудацоакка дешархой дешарa гIулакхаш моттаа.

Са дуьнe безам ба 3-гIча 4-гIчен классашкарча дешархошта лаьрхIа чакхьынкна хилийча IуйренаХ. Из кийчьаьр а чакхьынкхер а школа библиотекарь Чилаева Анна Яковлевна яр.

Дыцах тешача дезале - йолоце дыца гIулакхаш лайалара дIамаьтача берий уьла тIаттанаш «Iйоз кушнцо», даьлe гIулакх дара уьла цIоагIьшo.

Из кьаьстта кхьта лоаттале деха шакъаьмарча классашкел деша даха ха йоацчех берий йоь кьоэстаьеча, дIаца лаьча вар соцхетак цIоагIбалаша хул. Цул совгIа ва ха йола берий цIоагIа сакъердам болаш хул тайп-тайпарча мероприятешна дакъа лацарна.

Хоьм да дIалагIбола дешархой дарц белгалонех теммаш хилар, из тоьркал а хуь 3-гIча 4-гIча классашка дешархошта «Дьыла хари белгалонесуй уьлаекх хулам мара, хила дика болх бац» яха Iуйре чакхъяьккхар школе. Цига дешархошта библиотекаро дийцаш тайп-тайпарча белгалбеех, цар лоеркIамах.

Цул тIехьагIа дешаршна Харманова Олася Пенькова Тенисс шоай новкъостшта йоцоагIашаш сардакхача хIоьмашна бувзам бапех белгалонех — къахьача гIемсх, боьвах, хлеверах, бекаргех, иштта кхьегарех дийнар. Бекарг ший хьацолча хьакагIий сапна наьл хилар, сага дуьне тIа вухьа йоса ва хьаьлоагт цо» яхаш дуьпар йийса ва кхьлар дийнар дешархоша Ахлова Земфираси Аушева Альсетен. Сакъердаме дур 4-ча классерча Эльмурзаев Вайнеи Аушев Магомеден «Бой» яхача фаьлгаьара спектакль а хьоькхаш, бозмаца бувзам болча белгалонех дийцар а. «Вайсанара чирагъ» — иштта дар хуьл тIехьагIа Кияева Лемас дийна дуэлар.

Iуйре чакхйоаллца дийнах лаьцача литература обзор яр библиотекара А. Я. Чилаева. Дешархой берригаш пьала а белаш дика чакхъялар Iуйра.

Лакхерча классa дешархошта лаьрхIа а чакхъяьккхар хаттарий жопайи сайре. Цига дешархой хаттарашта жоп луш хилар хими, физика, истори, биологе хьехархой Е. И. Шидова, А. Л. Иванов, Н. А. Гурова, З. Г. Разумова.

Дешархоша деха хаттанашка шашоах, уьла яйт. Керттерча дьакъе Iилма - атеистически достам болаш хиларца теркам тIьоэ. Масала, «Кхача яленеташ тIа дий вахар?», «Лаьттан тIа вахар миштта хьахинаьд», «Маца баьннаб нах дохьах тема», «Гiанаш баькь хулий», иштта кхыдараш хетт пар.

Цу хаттараша кхьегта хьагойт дешархой кхетам кIанза а, цIоагIбаланза хилар, бакъда, цуьца цхьана новкъоста ду цар берий сакхетанга хьежийла болх дIаштIехьабакиха, цар дагаллараш тьaa жопаш цхьатарра доагIаш дий ва. Цу беррагача белко хьехархошта новкъостал ду дешархой материалистически сакхетам болаш хьалкхеба.

М. ФРОЛОВ,

Карабулакерча № 1 йолча юккъерча школа директор.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Укх шера хьалхарча шин бетта планагIа 4200 метр лоамаш породашта бурув йоха дезаш хиннача 5015 метр бурув техад ставропольски бурув деттараша.

Цо бокха керда бригадашта къаьстта белгалъяьнай конкурсе Сийлахь - боккхача Даьхен тIема ветерана И. П. Шулякина, Т. Г. Грина кулгалдеш йола бурув деттарий бригадаш.

Масала, И. М. Шулякина кулгалдеш йола бригада февраль бетта 370 метр лоамаш породашта бурув тоха дезаш яр.

Керда техника бахха юкъейоалар, социалистически къерттIа дIаштIехьйаьккха хилар бахьан доалаш «Минеральная — 10» яха тIаьхIоарга скважина йоаккхача планал совгIа февраль бетта 115 метр лоамаш породашта бурув техар цу коллективо.

Бурув сихха тохар, хьераагенташта, электромоторнa кхомбар, буровой остех, кхийолча оеттахех бахха вийда эзар бахьан долаш 28 эзар сом ахча кхоачад.

В. Варичева, Г. Жданова, И. Черетухина, А. Федюнина кулгалдеча сменаша шоай смени заданеш тIехкхоачашъеш къахьег.

Февраль бетта планагIа тоха дезаш хинначул совгIа бурув техад Т. Грина кулгалдеча бригада коллективо а, 75 эзар сом февраль бетта ахча а кхоалаьа.

Шоай сменин заданеш тIехкхоачашъеш къахьег цу бригадерча В. Лаврикова, Ф. Игнатенкос, Г. Преловске кулгалдеча сменаша.

Бурув деттачарна новкъостал ду буровой партгрупоргi лаборантка - коллектор йолча Максимова Аннас. Из дийхьож доабата маркаьва параметрашна, гучадьлна кхоачамбоцар сиха дIодоьхкх.

А. ТИЩЕНКО.

ДIАЯХАЧА ЗАМАН ЙОЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ДЕЗАЛ БОХАБАЬРАШТА — ТАIАЗАР

Цхьаннеддa а балха вацар Нуржан. Шийн аьнаьца Нахапуша кхаш яр из. Дезаш а ца дезаш а каст-каста дий да хи тIа йоьдар Нуржан цхьа дика- дар шийна хийар йог доьхаш, вешта аьлча, ше югаргйола саг сийдолаьрга ca эрсте.

ГIалат алаьлар Нуржан — кхоачакхьдалар шийна дагаляьтер — Шагиров Баха ийсьвсаьр цуьна.

Из вар Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза шофар. Совхоза центральни усадьба Нуржан кхача Исти-Су ва дезаш хулар из мукъ бахьеш. Бакъда, Нуржанагара «безам» тоссабенначух тIехьагIа каст-кастагIа цу кьута аха вахар Ваха. Из цуь бэх бошар — бокхьача шиэ тIаувоар из. Дьайвар, цIоагIбар, хе хоадайр.

Цхьан бус ВахабогIар вайвара кхьачар кхьачо. Кора хIама тека арабоьххар Нахапу. Ийст цхьа Нуржан кхьоаьта езашга дIахайтар машинашьча хагайча ваха. Йаккха юхаоса-луш яцар цук вача йоI араяйтара.

15—20 минут ха мара вашашр Нуржан хийчьошта аравала. Шийна вайарга йоьхача нахапа дIалахар ва.

Иштта ниьре яхар Нуржан. Шарпiат ма-яхара наха а бел, чакхаьлар гIулакх. Кхьи фу дергар кiаьла — ЗАГС-е регистраци е йоккьо йолаш вацар из — Вахий кIалха сесаг ма-ярий хIьата дал йор а дIалаш.

Шагиров ше сег йоалийча нах дIашагIIанаш хьалха тоам хьайбйхабар шийн йоI йагарзка НахIапус. ТIехьа шийна Х. А. Хамзаев а волаш вахача Вахий дас Шагиров ГIайрбик Сайгериевича «зудий» гIулакх дар шийн «хьалсарча» эзхала — Нахапуна 500 сом дехар. Урзоч гIулакх иштта итте а кийпаре а дIадалара тамашеш ена вар Х. А. Хамзаев.

Баьгьда, из-соь хьала гIадаьха хиннавор.

Хьашша дIа ма-баххинге а, сихха ахча лаьрхIер Нахапус. Айелар цун уьйлаш. «ГIолах дукхьаз 600 сом. Ма дергIа а езаш хиннай из ШагировгIарда, Маца чакх-м даргдийхьегI цкьал. — йоацар цуй дар.

Цхьачох ий дьынича гIолла Нахапус ШагировгIарга саг вахийтар йолах кхьи тIа 1500 сой, нетара вхарел, устагIа, щекара гали хьадехаш. Нетахьа сайна из ца хуле сай йоI цха хьайоаккхаргъа аз, аьлар цо.

Нахапу йолча Х. Хамзаев, Т. Мирзоев, Б. Капаев вахийтар ШагировгIар. Цар Вахабовгара дийкар из гIулакх дита, аьна. Бакъда, Нуржана нана дадуагIа туташ яцар. Кхьи тIа дIадехар дала могарсвай ШагировгIарна аьча а хIама хулаш дацар.

— МогаргIа. Ца моге аз йоI хьа а йоаккхаргва, уж суде чa гургва. Цига хоьргда ГIайрбика воIа ше масса герка ва, — аьлар Нахапус. — Цхьа сом чукхьаьла-м яргьиц айса аьничуд, цIоагIIар цо.

Цу маьла тIагIолла барт вийгIар керда хиннача эзахий Нахапуc цIайоалаьйар шийн йоI Шийна дань «хьалакетар, ше Iехар» юкхенски прокурорега летта ва Нахапу. Лоттьам эшам царна кхьа этта доала хIама техар.

КIанха оесаг йоалаше а кхьанхха сат вигарах, кхалсаг йоахош-нах нах беш хиларах Гудермесски халкъа суде уголовни бехкхоагаме эзар Шагиров Ваха, Шагиров ГIайрбик, Вахабова Нахапу. Советски законаш телхадарах ях бетта неправительчи боах бе суд йир Вахабова Нахапуна, Шагиров ГIайрбик Сайгериевича — цхьа шу, хIаьта Шагиров Вахийна — пхьанка ахча шу суд йир.

И. АСТАХОВ.

КХОДАЬЧА ДОАГОРЦА

Сийлахь-боккха Котало яьккха 30 шу хана да къахьегама толамашца дезаш хийхаш бу грозненски тепловозников. Толамаш кхоачашдеш да социалистически дехкарш.

Ер шу долалуча дийз бесе мукъ тIабола 664 состав дIахьа йигай тепловозникаша, 220 эзар тоьи мукъ бийьеб планал совгIа, 300 тоьи дизельни доагор кходаьд.

МасагIча пятилетки дара шера ше кходаьча дизельни доагорца Грознера хьина Минеральни-Воды 70 пассажирски поезд йига дIаштIехьадаргдар Беликов Вячеслава кулгалдеча локомотивни бригада. Дика хьоккхамаш гойташ хьайоагIа ва бригада пятилетки тIеххьарча шера а. ХIанзе а 4 эзар тонн дизельни доагар кходаьд из. Дукха дизельни доагор кходаш хьаьгIа Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема ветерана Г. Я. Лепешкова, В. К. Незнамова, И. В. Дулемос кулгалдеш йола локомотивни бригадаш. Царех хIораннa 2—3 тонн дизельни доагор кходаьд хIанзехьа.

* * *

ТIом болабенначa шера ваиз из чекхбаллаца цIем тIа дакъа лоацаш хилар Тишкий Василий Тихонович. Вай мехке а, Польше, Венгре, Германе а дукха городаш фашистски тIакрахоех мукъайоахаш гойтача кхелах, нийрамех тайпа медалаш «За боевые заслуги», «За взятие Вены», иштта кхидола къегIиеш а яь Василий Тихонович.

ТIом йистебаьнача шераш ва вера В. Т. Тишкий Грозненски локомотивни депо балха. ТIъхь цкхь шу совгIа ха я доалла боахама лордIине мукъам тIадола поездаш цо дIахьа кхуьла.

Коммунист, коммунистически къахьегама ударник волча цо ер пятилетка йолалча гIоне бера мукъ тIабола 90 состав дIахьа йигай, планал совгIа 30 эзар тоьи мукъ бихьаб, 20 тонн дизельни доагор кходаьд.

Веррига тIема ветеранаш санна, Сийлахь-боккха Котало яьккха 30 шу дузача ден сийна летайча вахте этта къахьегаш ва В. Т. Тишкий.

Г. АНОХОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КХАЛСАГАХ ДОЛА ДОШ

Укх дешношка Iуйрийна хIома дуьл оагIоне хана радио дIайоалахьийтар аз. Цига кхосаг, Финляндие сейма депутат яр къамаьл деш. Дуьнен халкъашта юкъерча кхалсага шераш лаьйда доре цо къамаьл. ХIанз доал дерий къахиах бе яхаш дукхача са воIа летийча дIайалла тара а дилар депутата хийттар. Наьха сайна бокхи болаш схар радио чу гIолла кхалсага оаз, гобаьнкха доьа деш мел берол маIа мах бе яхаш. Ираза, телеаидене гIолла а ва деш, радио чу гIолла дора депутата къамаьл, мукъхьа сона бIаргатеннаф цун кулгаш лаьбийнеш...

Цун къамаьлашра депутатоа доалшорна компетка арадаьлах газеташа. ХIаьта аз а, сай оагIонгадьара, цхьа моттиг хьахийнай цун къамаьлара. «ХIана дуьне дайкъашта юкъера кхалсаге шу белгалвоьшкал ду тхо. Нийсонаш шийтаррерча бокъонаш дуьш оаха, цхьабаькгаза из дуьйкарч тIа, кхалних, мара дев, хIаьта маIа нах мотт оццача ма мара йост кулеш мичаб.

Се а юкъа ша ву деццина сийна цIоагIа хIана тодеш хилраех массайна а хоьйн кIургаьйкаде белен бе са Iомад на йоалача цу тоабех се аз хилар. Цу хьитшахье дой дие белла бa са, теркалдеш — сий безам ченнеи сайне дагадашк бай шоана аз из. Харцйоа ше кхеталийтар дуьхе цIамха а белгалдоакхарга аз, сай мIагIа митрадарсхат а йоалаш, безаь демократи халар.

Дехале сайна, иштта дIаштIехьа лазаре а бокъонаш цхьатара дуй кхалнахан хийланн нахьх. Йолаш а йоаллаш а. Дуьне тайп-тайпара мохкашка хуьлаш махеа ве дуьнеча моттигашка терхалдаьд кхалсаг доьлача хIаммаш маIача сага мугаоргIа хилар. Дуьнен дукхача районашка къамени бIамурьсение тIагIолла дехар хIанз. Дег тIа кунт маьлае шоай бокъомда а, са деьа бехарий — маIа нах, тIаьхха хьараде йоашл моа даа сова массехк хеттара. Дуьнен цхьайолча районашка 1975 шера юкъаьрарк перелишка дIаялехьехе залии хIаьаб кхалнахе лайп кхоьхеаи тайпа ойп тIалиашехачa хилча? Найсе хий, кхалсаг дуьнедига лел дIамохь кхьлеча тIорах, ше тIа детта тоьнa цIоалха дакгIа дацу тIолла а цо. Дей ла цу теьрра тIа аттаьдь дехе мухьа а дуррьаш, маIа сег цкье доалмаш ва кулга йоьте баба цуьIан трубеце а доали сийвордани дилига? ГIайра дай, делгьайга дa дIоаледеннача хIа на маIа нах кхоалана кIие йийна Iа а халиа, кей а йоккха, йиртье а цхьамие йо йIаца хIам кхаьнех кхаьнна къаьнегаш а шореча хьииейкхьe цо мара кхьаьнка пардIато доаьча дукхача дIагIера гIулакхаш деш хугa? Нетахьа сайна кIетое мара кхьа бали шийн йееа мугаьла кхалсага хьюхетаа хаьа, цу гIулакхо кхьна йовгIестал да дойхарийна чай маIа сег?

Сона фу бала бе яхаш къовсар дар кушара тIера болами ба дукхха вах. Цар, цкьаьф сайна йоешта тIехьа тоххаь вай давйи хаь-хайи хьмара кхара уьлаш, шоай сатеду, «массаов а иштта хиинад, массаа иштта хург а дар хьайи. Цхьабакъда историе чарх-а юха социологийлаш мичай. Цудухьа, маргаьа сайна кхара бIешерe йоалкхоча юкье хиний дIамаьбе кхалгхьа хьад дIалаш нийсадича, «хуьгиалург ва хиларах» дола къамара къайьхьи кхьи тайпа маIан долам хе: «Цхьан хана хинад ва хира, цхьабакъда дIахо гIоргIацзь.

ХIанз археологе кхьза дIачудаза малерггалаш да «шоанa оаь» агIонгIа сонз ала кхьлалдаг. Советски кхалнахъ дIахьокхад, кхалнахах кхьметтад космонавтеш а хила йоа бакта. Шоай физически белгалонашта кхалнахе маIа нах бо-бе бале а, цIенхьашта пхьанега а оаньургаш, кхалсага хьайкхьад маIача сагачул кIезигагIа да аийа. Цул совгIа, из дий тайна аш, дукхагIча дола маIача ньявчул дукхагIа хьакхьад доахий кхийна кхалнах кьаьрах. Со дог тийна ва, вехкьа сайна цоалкахе дIяцдулыла-вохк кхестара дешаш кхалсага — истешхен воалошхее дIаэлча дуьнел тIемаш ва хилейта, мах ца бообайта, вахар хIалац ца дайта йиз хургхилараш. Иштта хет дукъчарна. Иштта хет воалаш чача кийцаш сопыс хIа а. Цо из мата хьалахьешкх, хIара кхалсага цу маьлагIча тайпара а цIий доалахинарна вохсагIа дола дог доалайш хиларна.

Дуьнен йоаланагIча тIом тIа деньа пар дуьнехе кхалнах, хетарa хьайна советски кхалнах хийн хилара дIаьхьа а баьтьо ва уьла. ТIом йоахите безамаь баьйи кхалнха тIой, шоаш лорайр шоай кIи, шоай Даьхе йолайдаь баьб.

ТIеххьа цIена дезалан гIулакха мара кхадлаш кхалсаг кхаш, хьалхагIа а сайна революции догма йолаш хIаммаб цIоэгIа дегIалахьнах вхаш долча Малхбуен цивилизованни мехкашка? ХIаьта дукхача общественни, боахама, Iилман юкъайпхьагерча посташ тIа херкараш хьалхагIа а сайна, варах доахача гIулакхашкх цIетамгеи хьежа боаcи, кхьа-маIа хилара хьежа хIоеб?

Цу тайпара хаттараш Iазьмече дукха де йош а. Из бакъ дола жоп укх шера кхоаьбге — дуьккхача хьале маIача нахах тайша да. ХIаьта а белгалдаьккха байш бе са, кхалнахьен маIача нахах бокъоташ цхьатари хулга дIаштIехьдаьккха гIерта бе эшаш дола доалхьош, сона хетаргаьа, долаш хилар. Сона яц, хIаьта цIеначa дег тIара а ях ва, из, кхалнах боксераш а футболисташ хулга е кхиметтел торкадораш хулга а.

Тешалаш, укх тIа аз аьдаь долаш дола кIоьнга цхьанне а тайпара а маIача наха а, е кхалнаха а хIама детийтар дукъа ва лаьце хилайсь. Аз дийцаьр Дуьне халкъашта юкъерча кхалсаге шера къамаьлаш лераш кхалнах бе, хIаьта маIа нах йост ва хуьаш баргIа ийна дийшача дахе вай хьоахаьнча депутата — кхалсага долча къамаьла дуь дола кхои мара дая. Цу тайпара, йост на хулаш Iалга тоина а дая, сайна хеташ доле цкьоан тайпа кIамаш дийвар аз. ХIанз нелача нахъа хлача ваалашта да ду аз.

Мерта ЛАРИН, финска шелоть. (АПН).

Хельсинки.

ВIашагIкхетттача Штатий экономика цIоагIа кхеленаай. ЦIоагIа лакхденнад хьабе болх боадаш нах хилар, хIаьта цу тайпара яха ворхIа еки миллион белхабаьй ва. 1974 шера 12 процент дIаахена йоха инфляция тIом дIабаьнача тIехьагIа этара лакхагIча боарам тIа йаьнай, (газета тIара).

«Гранма» яхача газета тIара сурт.

ТАСС фотохроника.

ЛИОНСКИ ЯРМАРКА

ХIана иттаалагIа дакъа доац вай мехко 15 марта Лионе (Франци) хьелаIаргIолча Дуьнен халкъашта юкъерча ярмарке. Цига хьажа баьхкараште бIаргагучаь 15 советски республике 250 предприяте кийчьа 5000 тайпа экспонаташ. Царна юкъе — дуьне дукхача мехкашка дика йовзаш йола дуьнен халкъашта юкъерча бокхагIйолча автодатошка кхьа сайна дукхаша а йойийна «Лада» яха легковой автомашинаш, тайп-тайпарча маркех йола сагьаташ, электроници радиои аппаратура, дошох ва хIамаш, кхачан промышленности продукци. Иштта хьокха оттаь хургья советски французски специалисташа яхьада кхо а хьегац хьаьь продукци образецаш а.

— Лионски ярмарке вай дакъа лацаро керттера кергIар,— аьнар советски экспозици директора Лебаин Вальдимира дукха ха йоацаш советски кхьачa мехкийн журналисташта ва хиннача пресс-конференце, — доазол дехьарча мехкашцара, эттара хьалха Францецара СССР-а арахьара экономически бувзамаш шерлар.

СССР павильон — йоаккхагIчерех вай, 3,5 — эзар квадратни метр совгIа моттиг дIалоацаш 16 арахьарча торгови объединенеш — «Авиаэкспорта», «Новоэкспорта», «Энергомашэкспорта», «Союзнефтеэкспорта», кхьечар стендаша. Павильоне кхьаьстта хьоюке оттаьь хургья Грузински ССР. Цу совбаш республикеча масаьца хуьнца безам ба вай ше ахкаьнкча укх 57 шера вай мохка хиина кIоаргIа сиденаш. хуламаш.

17 марта СССР къамаь дa хургда ярмарке. Цул совгIа, хIара дена белгалдаха лаьрхIад советски объединенеш денош. Цу хана хьажа баьхкарашкен специалисташкен йиш хургья хьокха оттаь продукцина-ара йоаза, советски промышленноста из дале а кхьидале а доль дакха детIадара хьекхеаа шоашта хьашт долаш мел йола даявеш ха.

Шера я культурни программе а. Советски экспозицега хьажа баьхкараш бIаргалайта хьуьхкаргда цветной короткометражни фильмаш, тайп-тайпара фотовыставкаш. Царна къамашка концерт оттаьергна Францес хьалхагIа дена йоахаш йолча «Орера» яхачe туркий ансамбло.

Борис БУКАРЕВ, АПН корреспондент.

Литературни оагІув

Керда стихаш

И. ТОРШХОЕВ.

ДЕГА ЙІОВХАЛ

Малав аьтта дега йіовхал
 йистарІ
Хіана ю из сага цаьнна кхеІ?
Хьадекарші хийа йоал йай
 истта,
Діадахарашта мыда шийча
 кьеІ
Бокха вода со мыльхега
 [illegible]
Массайоца безама кьайьег,
Царна гІо де мийча ва со
 ийна.
Цар а сона митта юха декх,
ВодашвоагІаш ГІайгІане саг
 айча.
Дег чу цІавза йоагІа
 чуйоах.
Сага вагара чуль дуІа тхьайца
Са дега цун дага варц
 ньаша.
Шийга саг майвача —
 [illegible]
Шийк саг хоташ аьлта
 минта ва,
Наьха бала дел чу кхухаш
 [illegible]
Вац сага [illegible]
 мел.
Дега йіовхал [illegible]
 [illegible],
Йоаг са наьнх чу [illegible]
 [illegible]
Йийла я са дега [illegible]
 [illegible]
Хьачудовла, діовхал, [illegible]
 мел!

●

Берид ДАУРБЕКОВ.

КЪОНАЛ

Сигала сага
Сийрда тІоа санна —
Я къонал
Йоарам боццам я
Цун майрал,
Бух боццам да
Цун денал
Дуне массав
Бокха ба
Цун ния.
Шиъ Даьла Баьаьн,
[illegible]

БІАЬСТИ

[illegible]

Горхан ГАГИЕВ.

БИЙСА

(БЕРАШТА)

[illegible]

ДОГІА

[illegible]

Со-м районе яде безам болаш хиналар. Яхе доагІа я доагІар из-м. Вай наччахьалкхе дерригача дуненна тІа мащар чІоагІбе гІертаца къовсам лоаттабеш я, тІаккха ер Іовдал тур а дестташ лел. Малав из веттий оаш? Сатоха, аз кхетавергх шо деррига а. Вешта сай къахьача доттагІчо Довте йалдайталар-кх сога из районга.

— Уж тайпа герзаш дац ІабБас, вай наччахьалкхено дІадиза кхараш, — йоах сога Довте дерригех со се из кхеташ санна. — ТІерх кхерам бола, дІамашта кхерам бола герзаш аз.

Хьайла миште йоах. Гераз-м [illegible] тайпа из дале я. Тоно я саг вул, туро я саг вул. ТІаккха фу се да ий. Сона-м [illegible] хІа [illegible] сага дое [illegible] атомни бомба кхъе йоалаергйоашилга. Дика да уж атомки [illegible] Рубаан [illegible] йоадина кара йоацаш. ТІехьашкхь кхъа-в хьожаргашаф из мІеаг тоІабе моттиг йанча, шиъ довхо хац сова, эррига юрт хІалак хургхьларех.

Сатоха оаш, ладуегІо дІахо хицначунга. Вокхъа хьача дукха лера тІера хул оал саг. Се се цу тайпарча наках вац. Айса оалар доаца доадам бовашо оал да.

Институт яьккхача тха совхоза отделене агрономалла балха хьожаваьвар райоже ваххча са доттагІчун Бийбота вої Гарихан. Геттара баккахьа хьожаваьь. Гоазанчаш чІоагІа ш совхозе. КагийІаа уж хилча хІаьта а, Шоана фу хет хац сона, со се раьза вац юртара хагийнах городашка дІаухаш.

Из дац со хІана шоана хьуна хоалар-м, кхы да. Массана а раьза вар Гирихаи тха юрта балха вена. Дукха дІаьл я из дош шолдагІча декие а аравалар из совхоза директ ше дІахьожаваьича балха. «Ший дена тара ва, — дагаластар сона, — дар дайна ледарголаш вац».

Вої тха совхозе балха хьожаваь массеяк дц даьнча. Бибот вейа со вокхъ. ЧІоагІа ара хийар со къахкара хьана ценна, тоал кха ма ярк тхо ца гу.

— Саца сагогдеанча хьа вої бахьан, — бегаш бар аз Бийботаш. — Иштта хьо цуна тІехьа лела-й [illegible] аьрдаш а [illegible]

[illegible]

А. ВЕДЗИЖЕВ

ШИ МУТАІАЛАН

ДУВЦАР

[illegible]

КРИТИКЕИ БИБЛИОГРАФИИ

«ЛОАМАШКА БІАЬСТИ»

Из стихай сборник яздьр ва Арчаков Тутан. Сона хетачох, из автора дикка бокха урдам ба. Цунна массехха тешна да. Эттара къахкардав — из сборник берашта язъяна стихаш. Автора а, хелла дагІича яІамагІдолча берашта лоархІа а кхлар да. Нагахьа санна вай республике берий литература кхьча жанрел тІехьадея хилар а, из хьакхоллигга къаьстта безктоккамех чоалхаеш гІулакх хилар а терахе хича, поэто цу хьагІчея чоалхаечен жанрах из дар чІоагІа могаш лоаац да.

ШоламгІдар, хІаьта из хертера я да, укх сборникга юкъеядача стихаш дукха гІирдаш, говза, берий оамалаш йовзаш, къьыта сурт оттадеш, хозача меттаца язъь йолга да. Цу-а совгІа, уж ерригаш а берашта эстетически, моральни, правствени кхетам луш а. ХІаьта дукхахача аньхьв цу гІулакха гІо цу поэта цнй прошведенеш сюжет дика йолаш язьаро.

Белгалдаьча доагІа цу тайпара сюжетия стихаш язьяьга дикагІа яІаштІехьдоалаш, цу жанре дуккхадар ца торо йоалаш автор хилар. Цуна дола тешал да хІана вай дувцача сборника юкъехха «Ленин лотт са юрта», «КІийле лаьда цициг», «Кура боргІилг», «КІужал котам», «Бакъцаг», «Марема дов», «Школе керда шу», «Тайша біййг» яха а кхийола а стихаш.

Низ боецачох дог аммш хилла, цуна поакъостала сациатІхала уйла гІоттаеш я Арчакова «КІийле лаьда цицигх» яха стихотворени.

[illegible]

хайна хьалхайча, ший хана ца кхойраш из кхийте. Халла тІийрта шій берриге низ гулбаъ ха йоацаш кхайкай тІаева боргІилг.

...Ошмал хувцар
Цунгара дехац
НаІарга ена москал сувс:
— Дуккхаа сош
Хезад хувцаш:
«Котамо ше лехад урс».

Хьалхувцо йоагІача вай тІехьенна бера хана деиз хоза долчувнара безам совбоаккхаш, вай обществана хийра дола гІулакхаш цар ховхача дегашта хийра доахаш хьалкхедара бокххача лоархІаме да литературни йовзонаш. Царех я Арчакова стихаш а.

Школе дака ха йоацача а юкхьацарча классникарча дешархошта а лаьрхІа из доккха доаца стихай сборник чйкхдоваш «Къахьегама саг», «Сварщик» яха шиъ стахотворени я. Цар чулоацамо хьакьонх городий, юртий куц хувцаш, вай вахера тхьалаш тоадара сага къахьегам мел лоархІаче ба, сага чулгаш мел беркате да. «Сварщик» яхача стихотворене тІа сигаларче седкъашка кийсау авторо сварка ейн дувла сейгаш:

...Гаьнна лакха
Тхое тІа наьнне,
Сейрда седкъий лотадеш,
Сварщик воаьл
Шій баьлах вейна
Доганаш лени болите...

Аланна дарглан сборника юкъейхха йхьйола стихаш форма зевла йоаш, чуйоацаш кІоарга боецаш, автоьо ехаш тІа а бола баь [illegible]

[illegible]

Аба МАЛЬСАГОВ.

БАЛЬНИ ХАЛХАРИЙ ЛАУРЕАТАШ

[illegible]

Г. ИВАНОВСКИЙ,
Нохч-ГІалгІай АССР культуре министерстве методист.

ДУКХА ХА ЙИЙ ХЬО ЦИГА ВАГІА?

ШИРАЧА ІАДАТАШТА ДУХЬАЛА

[illegible]

ДІахьаьр И. БАРАХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

[illegible]

РАДИО

[illegible]

Тахани кхоанеи хурга

15 МАРТ

[illegible]

16 МАРТ

[illegible]

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХАОТТАМ

[illegible]

МЕТЕОСТАНЦИЯ.

[illegible]

ГОРБАКОВ [illegible]

ТХА АДРЕС: [illegible]

НАШ АДРЕС: 364061, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: [illegible]

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революци проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 1910.